

Rev. W. Lewyckij
505 Fourth St. N.E.
Minneapolis, Min.

ВІСЬ і КІСТЬ

РІК 1957

ЧИСЛО 3 (39)

ХРОНІКА УКРАЇНСЬКОГО КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ.

● **Юра Шкрумеляк.** У львівському журналі "Жовтень" появилася вірш українського поета й письменника Юри Шкрумеляка. Вірш присвячений Іванові Франкові, має наголовок: "Малий Мирон". Сам Шкрумеляк був 1946-го року засуджений більшовиками на десять років концентраційних таборів. Видно, тепер його звільнили й виправдали.

● **Маляр М. Кричевський,** що постійно перебуває в Парижі, приїхав відвідати свою родину в Нью-Йорку. Кричевський має намір відвідати Торонто, і з тієї нагоди відбудеться в Торонті виставка його картин.

● **Ювілей А. Рудницького.** У неділю 16-го грудня ц. р., заходами місцевого Літературно-мистецького Клубу й співочого Т-ва "Кобзар" у Філадельфії, у вщерть виповнений великій залі Українського Клубу Горужан відбувся ювілейний концерт д-ра Антона Рудницького з нагоди 35-річчя його композиторської діяльності.

● **Українські школи в Польщі.** Як подає варшавське "Наше Слово" в ч. 11 з 28 жовтня 1956 р. "За даними, що їх має міністерство (польське міністерство освіти) від воевідських відділів освіти, української мови навчають у такій кількості шкіл: у воевідстві Ольштинському — 37 шкіл, у Вроцлавському — 27, у Кошалінському — 25, у Зеленогірському — 22, у Люблинському — 18, у Ряшівському — 9, у Білостоцькому — 8, у Щецинському — 7 шкіл. Разом 146 шкіл.

Серед цих шкіл є тільки дві школи з українською мовою навчання всіх предметів (крім польської): в селі Ярошувка, пов. Злоторийський, Вроцлавське воевідство, та в Банях Мазурських, пов. Голдап, Білостоцького воевідства.

"Повних даних про кількість дітей міністерство освіти не має. Коли міністер освіти подав нам у червні, що нібито в 1955/56 р. вчилася 1,114 дітей української мови, то це число не маємо з чим порівняти в 1956/57 роках". ("Новий Шлях").

● **Польські катування.** У "Карпатській Русі" за 30 листопада 1956-го року комуністичний діяч у Польщі Степан Вархоляк описує, як його били в польській в'язниці: "Мене там тяжко мучили, — були по 50 разів денно в обличчя, вішали за ноги до стелі, замикали до темниці, де капала вода, і шість днів і ночей часто голого, як мати родила, держали на 10-ступневому морозі. Казали

5.000 разів на день лягати на підлогу і вставати на ноги. І багато, багато інших мук".

"Так хотіли мене замучити тільки за те, що я не вродився поляком".

Комуністи били комуніста... Поляки осталися шовіністами і в комунізмі...

● **Свято букваря.** "У нашій народній школі в Києві стало традицією, — у кінці першого півріччя провадити Свято букваря.

Підготовка до Свята починається з перших днів навчання і є складовою частиною всієї навчально-виховної роботи. Діти знають, що після закінчення вивчення букваря, у кінці першого півріччя на Святі букваря вчитель зробить підсумки успішності. І кожен учень покаже, як він зберіг перший свій підручник — буквар, а також інші книжки, зошити й шкільне приладдя.

Крім щоденного спостереження за чистою в класі й акуратністю кожного учня, ми два рази на чверть року проводимо показову перевірку збереження книг і зошитів.

До Свята, на яке запрошуємо учнів інших початкових класів, учителів та батьків, готуємо художні виступи першокласників. Тут же в класі влаштовуємо виставку всіх букварів і шкільного приладдя. Оглянувши виставку, учителька й директор школи вітають першокласників з успішним закінченням вивчення букваря, хорошою його збереженістю і бажають їм успіхів у далішій роботі. Учні, які зберегли букваря в відмінному й хорошому стані, оголошуються подяка, а найкращим — видається премія — художній твір. Київ".

● **Декада української культури в Варшаві.** "Головне правління Товариства польсько-української дружби і Комітет культурного співробітництва з закордоном влаштували великий прийом з нагоди закінчення в Польщі декади української культури.

На прийомі були присутні особи урядові, а також керівні працівники міністерства культури і мистецтва, комітету культурного співробітництва з закордоном, артисти варшавських театрів і державних ансамблів.

На прийомі також були присутні: делегація діячів української культури, очолювана міністром культури УРСР Р. В. Бабійчуком, солісти оперних театрів Києва, Львова, Одеси і Харкова, артисти Закарпатського народного хору, які брали участь у декаді української культури в Польщі.

У своїй промові С. Ігнар тепло вітав майстрів мистецтв і діячів культури України, підкресливши, що декада української культури (Закінчення на ст. 3 обгортки)

ВІРА Й КУЛЬТУРА

FAITH AND CULTURE

МІСЯЧНИК УКРАЇНСЬКОЇ БОГОСЛОВСЬКОЇ ДУМКИ Й КУЛЬТУРИ
ОРГАН УКРАЇНСЬКОГО НАУКОВОГО БОГОСЛОВСЬКОГО ТОВАРИСТВА

Передплата річна 4 дол., піврічна 2 дол., чвертьрічна 1 дол.
Окреме число 35 центів.

Адреса: 101 Cathedral Ave., Winnipeg 4, Man., Canada. Телефон 59-1606

Authorized as second class mail, Post Office Department, Ottawa.

Рік XX.

Січень, 1957 рік.

Число 3 (39).

НЕОЦІНЕННІ ЗНАХІДКИ В ПАЛЕСТИНІ.

1. ЕССЕЙ.

У давніх юдеїв існував особливий орден, який провадив суворе життя, — це т. зв. ессеї. Не була це секта, як їх часто звуть, але власне орден, — товариство юдеїв, що погоджувалися провадити суворе життя за своїм Уставом.

Про життя давніх ессеїв розповідають Йосиф Флавій, єврейський історик, що жив за часу Апостолів, Филон (20 до Хр.-50 по Хр.), Пліній Старший, а також деякі Отці Церкви: Іпполит, Порфирій, Єпифаній та ін. Знає ессеїв і Талмуд. Постанови ессеїв історики відносять на першу чверть II століття до Христа. Назву "ессей" звичайно виводять від арамейського "хасе" — побожний. За час Апостолів ессеїв було яких 4000, як указують історики.

Ессеї перше жили по містах, але тут трудно їм було провадити суворе релігійне життя, і тому вони виселилися на Юдейську пустиню, і жили біля Мертвого моря.

Ессеї творили окремі громади чи товариства, і жили, як християнські спільножитні монахи в монастирях. Жили замкненим орденом, з людьми сходилися мало. Новики приймалися в орден по трилітнім випробуванні.

Вступаючи в ессейство, новики кля-

лися: почитати Бога над усе, бути любовними до своїх ближніх і всіх людей, нікому не чинити зла, не бути гордим, не носити особливої одяжі (як то робили фарисеї), любити тільки правду, і т. ін. Клялися також: чужим своєї науки не видавати, держатися своїх навчальних книг. Кривавих жертв ессеї цуралися. Допомогали один одному.

Кожен ессей обов'язаний був цілий день працювати, — вони займалися хліборобством, скотарством, різними ремеслами, але продавати нічого не вільно, — робили тільки для своєї Громади. Власного приватного майна ессей не мав, — усе було спільне. Грошей мати не вільно було. Займалися також лікуванням, але тільки при допомозі молитов, бо вилікувати може один Бог.

Жили ессеї за своїм Уставом, як спільножитні монахи. Їжа була раз денно, і тільки спільна й прилюдна, а спільне споживання в окремій кімнаті вважалося священнодією. Кожен ессей присягався, що все своє життя буде їсти тільки спільно зо своїми братами. Молодші обов'язані були шанувати старших, як батьків.

Жили ессеї без жінок, але самого спожиття з жінкою не вважали злом чи гріхом. Навчали тільки, що чоловік без жінки може дсягти вищого чесного життя. Але були відділи

ессеїв, які дозволяли своїм членам мати жінок; коли ж жінка вагітніла, ессеї мусів більше не жити з нею, як з жінкою.

Одежу ессеї носили звичайну, вбогу, й носили її доти, поки вона не спадала з них від старости. Але в урочистий час одягали одержу білу. Вставали до схід сонця, стрічали сонце молитвою й купалися для очищення. І цілий день працювали, а при заході сонця працю кінчали й знову купалися. По цьому відбувалася вечірня трапеза, як священнодія, — її споживали в білих одягах усі разом. Вечір провадили в навчанні та в читанні своїх книг. Святе Письмо вони глибоко вивчали й глибоко знали його.

Вступаючи до ордену (по-нашому — в монастир), кожен ессеї складав присягу на побожне й чеснотне життя. А коли хто ламав присягу, то за це карали, а більша кара була — виключення з громади на певен час. Коли час виключення був довший, то це визначало смерть від голоду, бо окремо чи приватно їсти ессеї не смів. Хто розумів свій переступ і кався, тих прощали дочасно.

Як бачимо, ессеї жили як перші християнські монахи, тому вони й перші, почувши науку Ісуса з Назарету та Апостолів, прийняли її та стали християнами. Н. Барсов пише: "Учені одноголосно свідчать, що ессеїзм до певного ступня підготував ґрунт для сприйняття Християнства, і що між першими масами наслідувачів Ісуса Христа було багато ессеїв".

Переходячи в Християнство, ессеї позоставалися при Законі Мойсея, і це вони вимагали від Апостола Петра виконання його (Мт. 5. 17-19), і це вони довели до Єрусалимського Собору 51-го року (Діяння 15. 1-34). А єврейські вчені підкреслюють, що наука ессеїв сильно заважила в Християнстві. І твердять, що Іван Предтеча був ессеєм, що ессеєм до певної міри був і Ісус Христос, обидва були неоженені.

Із усього поданого ясно, як для історії першого Християнства важливо було б більше знати про життя ессеїв, але нового матеріялу ніколи не прибувало. Аж раптом, зовсім не-

жданно, року 1947-го появилася новий матеріял, і то надзвичайно великої ваги!

2. НЕСПОДІВАНА ЗНАХІДКА 1947-ГО РОКУ.

Палестина — це терен, на якому з глибокої давнини відбувалися великі історичні події, але археологічних знахідок про них знайдено зовсім мало. І археологи здавна вважали, що в Палестині нема чого шукати, — нічого не знайдем, терен голий на пам'ятки. Аж раптом року 1947-го тут знайдено пам'ятки такої великої ваги, що поставили Палестину на друге (по Єгипті) місце по числу важливих археологічних знахідок.

Як часто буває, дрібні справи родять великі події. Весною 1947-го року в простого бедуїна Юдейської пустині, у Мухаммеда Дибба, з племені Таамире, пропала вівця. Шукаючи свою пропажу, бедуїн натрапив на печеру, і через вузький прохід увійшов до неї. І він побачив на землі в печері глиняні глечики, а в них — пергаменові зwoї. Пізніший дослід показав, що це була знахідка величезної ваги.

Печера знаходиться в Юдейській пустині на 2 кл. на захід від Мертвого моря, 12 км. від міста Єрихону. Печера довга на 8 метрів, ширина на 2, а висота на 2½-3 метри. До печери є два входи, ніби двері й вікно, але двері такі низькі, що в печеру можна дістатися тільки поповзком.

Дібравшись у печеру, Мухаммед Дибб побачив на землі великі глиняні глечики, одні цілі, а одні побиті, а в цих глечиках були пергаменові зwoї, огорнені в просмолену льняну тканину. На підлозі валялися куски зотлілої льняної матерії та дрібні римські монети.

Тут треба зауважити, що вдавнину на Сході пергаменові зwoї (цебто, накручені на кія звитки); коли їх ховали в землю, то звичайно огортали в просмолену тканину й ховали в глиняні горшки або глечики. Так було і в цій печері.

Ця печера лежить на 300 метрів над рівнем моря. В 4 км. від неї тече потік Айн Фешха, тому й ця тепер історична печера зветься печерою Айн Фешха I (бо є й II).

В одлеглості одного кілометра від

печери лежать руїни давнього поселення Хірбет Кумран ("Хірбет" означає руїни), а біля нього стародавнє кладовище.

Чутки про стародавні знахідки блискавкою покотилися по Палестині. Запахло легким заробітком, і це бедуїни добре знали, бо американці тут завжди вештаються й щедро платять за стародавні речі. І бедуїни кинулися до печери Айн Фешха, і певне багато назбирали, а ще більше на-руйнували та напсули.

Коли довідалися про все це археологи в Єрусалимі, було вже трохи пізно, — бедуїни своє зробили. Пізніше уряд з Єрусалиму вислав кінну поліцію для охорони печери Айн Фешха, але сторожа була безсила перед меткими бедуїнами, які добре знають кожен закуток Юдейської пустині. З різних печер бедуїни й далі тихо викрадають старовину, яка попадає до археологів часто через руки торговців, звичайно вже попсута.

Що в Палестині мусіли зберігатися найдавніші рукописи, про це було не мало свідчень віддавна, але на це не звертали належної уваги. Дуже цікава справа польського єврея М. Шапіро.

М. Шапіро переселився в Єрусалим і займався тим, що продавав археологічні стародавні знахідки. Року 1878-го Шапіро стрів бедуїнів, і від них здобув дуже давнього звитка Повторення Закону. Звиток був знайдений у печері на східному березі Мертвого моря. Рукопис був пергаменований, писаний давньогебрейською мовою, але фінікійськими буквами.

М. Шапіро привіз свою знахідку в Лондон, до Бритійського Музею. Музей окреслив, що рукопис написаний у VII столітті до Народження Христа. За свою знахідку Шапіро захотів мільйон фунтів.

Бритійський Музей запросив для оглядин новознайденого звитка кілька учених, у тому й знаного спеціаліста по палестинській археології француза Клермона-Ганно. Ці фахівці категорично заявили, що звиток — підроблений.

Справа затяглася. М. Шапіро вимагав запросити ще й інших спеціалістів. А тим часом преса підняла глузли-вий крик, очорнюючи М. Шапіро.

І року 1886-го в Роттердамі М. Шапіро покінчив з собою... Рукопис у Бритійському Музею пропав, — тепер його пильно шукають...

3. ЗМІСТ НОВОЗНАЙДЕНИХ ПАМ'ЯТОК.

Бедуїн Диб продав знайдені звої торговцеві старовиною в Вифлеємі, продав, звичайно, за безцін. А чотири звої купив Митрополит Афанасій з монастиря Св. Марка в Єрусалимі. Перші вчені, побачивши звої, скептично поглянули на них, не надаючи їм більшого значення, — що цінного може знайтися в Палестині? В Єрусалимському університеті працював, тепер покійний, гебрейський археолог Сукеник, — добрий знавець гебрейської старовини. Він перший зрозумів величезну вагу нових знахідок, і добився того, що ізраїльський уряд узяв терен знахідок під охорону поліції. І сам Сукеник набув від Диб та інших бедуїнів все ще непродане, — звої та куски їх разом з двома глечиками, і діяльно взявся за всю справу, розуміючи величезну вагу новознайдених пам'яток.

А монахи монастиря Св. Марка в Єрусалимі повідомили американського археолога Д. Тревера, що "в своїй бібліотеці" вони знайшли чотири стародавні важливі пергаменові звої. Тревер усе це купив і американці перевезли все набуте в ЗША, де все це вивчалось й позоставалося. І тільки року 1955-го. уряд Ізраїля відкупив увесь новознайдений матеріал у Д. Тревера, і тепер він знаходиться в Археологічному Музеї єврейського Університету в Єрусалимі; тут зібрано все, що знайдено за останній час.

А знайдені були року 1947-го в печері Айн Фешха рукописи надзвичайної ваги мовою гебрейською. Завважу тут, що до цього часу найдавніші гебрейські пам'ятки походили тільки з X віку по Христі, — в середні віки католицькі погроми живдів палили все, особливо стародавні книжки. А тепер раптом знайдені пам'ятки з часу III-II віку до Різдва Христового. Це небувала в науці подія!

У всіх новознайдених творах видно одну есейську ідеологію. Дослід показав, що господарем новознайдених пергаментових книг була есейсь-

ка громада в Кумран, поселення на один кілометр від печери Айн Феша. Але ця громада через якісь причини мусіла в I віці по Христі втікати зо своєї оселі, і тому всю свою бібліотеку поховала по довколишніх печерах, в яких жили есеї. Це була одна громада (один монастир), а вся її бібліотека складалася зо своїх ідеологічно однакових книг, знати які обов'язаний був кожен есеї.

А тепер знайдено такі сім творів: 1. Книга Пророка Ісаї, і то два примірники, 2. Коментарій на Книгу Пророка Аввакума (Хабаккук), 3. Устав "Громади Нового Завіту", 4. "Дамаський Акт", 5. Книга "Війна синів світла з синами темряви", 6. Збірка вдячних Псалмів, і 7. Апокаліпсис Ламеха.

На цьому всьому знахідки стародавніх книг не покінчилися. І вже року 1956-го знайдено новий звиток, дуже стародавній, — усі п'ять Книг Мойсея чи т. зв. П'ятикнижжя. Але ближчих відомостей про цю знахідку ще не подано.

Усі твори писані старогєбрейською мовою, тільки "Апокаліпсис Ламеха" — грецькою.

Поскілки знайдене вже вивчене, то все те, що поза Біблією, це стародавня література есеїв, це все есеїські книги.

Тепер коротенько перегляну всі знайдені 1947-го року пам'ятки.

4. КНИГА ПРОРОКА ІСАЇ.

Книга Пророка Ісаї, яку знаємо з Біблії, дуже тяжка до зрозуміння, а місцями зовсім неясна. Гєбрейський текст Книги Пророка Ісаї, найстаріший, який маємо, відноситься до X віку по Христі. Він дуже попсутий, а тому й неясний, через що перекладачі перекладають його різно. Так само й Септуагінта, грецький текст, подає його в багатьох місцях зіпсутим. З цього ясно, яке величезне значення мають аж два нові примірники Книги Пророка Ісаї, знайдені 1947-го року!

Обидва примірники пергаменові, обидва добре збереглися. Але вони не зовсім однакові, — мають деякі

різницї в порівнянні один до одного. Це звичайна річ для стародавніх списків нашого Св. Писання, — переписувачі завжди вносили, може й мимо волі, щось своє. Розуміння про повну однаковість списків удавнину не було.

Новознайдені списки дуже давні, обидва відносяться до часу, коли канонізованого списку Біблії ще не було, але вже була тільки що перекладена грецька Біблія.

Обидва списки Книги Пророка Ісаї надзвичайно цінні. На Книгу Ісаї за довгі віки написано сотні вияснень, бо вона тяжка до зрозуміння. Повставали окремі школи, які цілі віки сперечалися між собою, як розуміти те чи інше місце в Пророка Ісаї. А тепер нові списки Ісаї все це вияснюють, як об'єктивний суддя!

Один список Ісаї списаний з двох старіших списків, і то різних, — у ньому чимало відмін і від загальноприйнятого т. зв. масоретського канону, і від грецької Септуагінти. Другий список знаходиться в Археологічному Музеї Єрусалимського університету, — він сильно підтверджує масоретський текст "кетіб" (писаний), — текст його, звичайно, з самих приголосних, цебто письмо без голосних букв, за давньогєбрейським звичаєм писання.

Видно, що есеїська громада в Кумрані особливо шанувала Книгу Пророка Ісаї, коли мали їх у своїй бібліотеці аж два примірники.

(Далі буде).

† Іларіон.

ОБМЕЖЕНА СМЕРТНА ЛЮДИНА.

Я знаю одне: я нічого не знаю, —
Все знаєш Один лиш Ти, Боже!
Пізнати Вселенну Господню безкраю
Людина смертельна не може.

І Бога пізнати не може ніколи
Обмежена смертна людина, —
Свідкують про Нього лиш гори та доли,
Та Море Навчань Його Сина!...

У дорозі, 9. IV. 1956.

† Іларіон.

ВИХОВУЙМО РОДИНИ СВОЇ В ХРИСТИЯНСЬКИХ ЧЕСНОТАХ.

†

До всього Всечесного Духовенства та до всіх благочестивих вірних Православної Церкви в Україні, —*

Христос Рождається!

Християнство переживає грізний час, коли окрема велика держава от уже довгих сорок літ жорстоко виступає проти науки Христової, і послідовно заступає її своєю убогою комуністичною наукою. І все це робить державним насиллям, — Храми Божі поруйновано, Духовенство тисячами покатовано, суворо забороняється відкрите проповідання й навчання поза Церквою Слова Божого.

І голий обман панує, як метода державної праці: скрізь публічно проголошується про повну волю Віри, а між тим Святі Храми руйнуються ще й тепер. І ще й тепер суворо забороняється всяке друковане слово в обороні Віри Христової. От уже сорок років забороняється друкувати церковні та богословські книжки, і на всю велику Україну, на 40 мільйонів її православної людности виходить один-однісінький православний церковний місячник у Львові на 32 сторінки...

І це тоді, коли сама держава непереривно випускає тисячі книжок протирелігійних.

І відкрито проповідується груба жорстокість, і ця жорстокість щоденно впроваджується в життя.

Але, — Церква Божа вічна, і сили адові не переможуть її. Церква вже переживала тяжкі гоніння за Віру, але видержала їх, і вийшла з них сильно окріплю.

Крім цього, — ще з давнини Церква витворила й цілющий лік проти державного переслідування Віри Христової. Під час гонінь Церква розвивалася головню по окремих родинах. Родина чи сім'я ставала правдивою

Домашньою Церквою. І люди виховувались у цій Церкві так, як виховує Церква Соборна.

Православна Церква глибоко вірить й ісповідує, що Шлюб — “це Тайна велика” (Єфес. 5. 32). Вірує й ісповідує, що в Тайні Вінчання на молодих сходить Благодать Божа, яка благословляє їм створити Домашню чи Родинну Церкву.

Отже, Родина чи сім'я — це початкова або Мала Церква, це “Церква Домашня”, як зве її Апостол Павло. У цій початковій Церкві батько й мати все життя своє реально виховують дітей у християнських чеснотах, приводять їх до Церкви Соборної вже вихованими по-християнському.

Велике завдання має кожна Домашня Церква чи Родина. Велике й відповідальне. Найперше — вона повинна навчати своїх членів, цебто дітей своїх Віри Христової, Віри Православної. Нехай батько й мати найперше тим займаються, а Церква Соборна допоможе в цьому.

Подруге, — Домашня Церква чи Родина обов'язана виховувати своїх дітей у правдивих християнських чеснотах. У правдивих і реальних. А найперше — у любові. “Бог — то любов” (1 Ів. 4. 8), і нехай любов панує в Родинах, цебто в Домашніх Церквах, — любов дійсна, гаряча, батьківська любов.

Отже, Родина чи Домашня Церква повинна побільшити свою працю тепер, і повинна виховувати своїх дітей і сама жити так, як жила Свята Родина, — Діва Марія і Праведний Йосиф, виховуючи Народженого Ісуса за повним Божим Законом. Нехай ця Свята Родина стане нам зразком, як належить провадити свою сім'ю у цей жорстокий час переслідування Віри Христової, у цей час підміни братської любови на безсердечну жорстокість...

Християнство — це реальне й живе життя, життя повсякденне. Християнство не відірване від життя,

* Це Послання Митрополита Іларіона “Голос Канади” надав в Україні.

бо воно — саме життя. Поза ним нема іншого життя, бо ми мусимо завжди бути з Богом і в Бозі, як Він вічно перебуває в нас. Тоді наше життя буде повне щастя та спокою вже на нашій землі.

Коли добре й належно стоїть Домашня Церква чи Родина, то й Соборна Церква стоїть міцно. Поставмо ж проти комуністичного безбожжя віковичну Домашню Церкву, і "сили адові не переможуть її" (Матв. 16. 18).

Сердечно вітаю Вас усіх зо Світлим Святом Народження Христа, що зазнав і поблагословив Родину на

землі, як Церкву Домашню, як основу життя світу.

Щиро вітаю всіх із Новим 1957 Роком, і всіх закликаю подесятирити свою працю в своїй Родині, — на щастя собі і всій Україні.

Чого навчимо своїх дітей у Домашній Церкві, те й понесуть вони на все своє життя.

Христос Рождається!

† Іларіон,

Митрополит Вінніпегу і всієї Канади.

Року Божого 1957-го, січня 7-го дня, на день Народження Христового.

СМЕРТОНОСНА БЕРЕСТЕЙСЬКА УНІЯ.

Неприкрашена історія її.

(З "Історії Русів").

30. БОГДАН ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ОЧИЩУЄ УКРАЇНУ ВІД ТВОРЦІВ УНІЇ.

"Гетьман Хмельницький, воюючи цілу зиму (1648 р.) проти поляків, вислав на них загопи своїх військ в усі українські села, що лежали поза його позиціями, і очистив од них та од жидівства ту частину України аж до Києва та Канева. Тих із них, що були на сторожі польського начальства, вибито доноги, а майно їхнє та зброю забрано на військо" (ст. 91).

"А жиди, котрі були признані народом у доброму поведженні й нешкідливими, а корисними в співжитті, викупилися ціною срібла та речами, для війська потрібними, і були відпущені за границю без злоби" (92).

31. УНІВЕРСАЛ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО 1648-ГО РОКУ ДО НАРОДУ УКРАЇНСЬКОГО.

Поляки гвалтом тягнуть до згубної унії.

"І не тільки у згаданих землях та провінціях наших українських славе ім'я наше козацьке поляки скасували, але, що найгірше й найжалісніше, усіх тих, братію нашу, роксолянів, у невільниче підданське ярмо запрягши, од Віри батьківської Православної, душеспасенної Греко-ру-

ської, одірвали і до згубної унії й римського заблудження силою, гвалтом і многими над совістю християнською муками й тиранством притягнули й приневолити...

Вони привілеї й мандати всіх перших князів та королів своїх польських, що Благочестя* наше Греко-руське зберігали й утвердили, знехтували й знищили, і зовсім — проти першої політики шляхетської й доброї совісти — їх скасували" (ст. 97).

"Які вам самим, усім українцям од поляків і жидів, їхніх орендарів і улюблених факторів, по цей час являлися кривди, тяготи, озлоблення та руйнації, тут ми тих не виказуємо, бо ви самі про них відаєте й пам'ятаєте" (ст. 98).

"Поляки Віру нашу завше лаяли й ганьбили, Священиків наших благочестивих з будьякої, хоч найменшої, причини безчестили, лаяли, побивали, розкривавлювали, волосся та бороди видирали і втинали" (ст. 98).

Поляки задумали козаків вигубити, а решту українців перетягнути на унію.

"Та коли й того душошкодного, що в згубу тягне, схизматичського неситого вчинку поляків (єже Благо-

* Благочестя — Православіє, благочестивий — православний.

честя Святе на унію обернули і честь козацьку в нечестя та незнання перетворили) замало було для їх заздри й гордості, то, нарешті, положилися були, мимо волі короля, па на нашого милостивого, од самих крайніх і останніх, — од Піль Диких суших, як от: Чигирин, Трахтемирова, Переяслава, Полтави і інших многих міст і сіл, по обох сторонах ріки Дніпра зостаючих, України Малоросійської власної, предковичної Батьківщини нашої, од Святого Князя Володимира Київського, що свя-тим Хрещенням Русь просвітив, — Благочестям правдивим і непохитним сяючих, — найзначніших людей і козаків вигубити і викоренити.

А самим поспольством альбо посполитим народом нашим заволодівши, постановили не тільки в ярмо невольниче їх запрягти, але, по своїй безбожній волі, і душешкодну, Правилам Священним і Святих Отець наших противну, прийняти унію, чого вже певні були знаки й документи, коли не тільки многих козаків та міщан, братію нашу, пси дозорці лядські поїли і коли плітками фальшиво панам своїм оскаржували, і на згубу голов їх приправили, і добрами та маєтками їх заволоділи.

Що й мені, Хмельницькому, од нецнотливого сина й брехуна Чаплинського, дозорці Чигиринського, прийшлося було терпіти і за малим голови не позбутись" (ст. 97-98).

Усі до мене зо зброєю!

"Кому мила Віра Благочестива, поляками на унію перетворювана, кому з вас любя цілість Батьківщини нашої, України Малоросійської, і честь ваша шляхетська, поляками нищена, вельми зневажана, топтана й лаяна, той кожен не як виродок, але як зичливий і люб'язний син Батьківщини своєї, по вислуханні цього універсального означування нашого, до нас у табір під Білу Церкву, на добрих конях і з справною зброєю, зволить неодкладно прибувати!" (ст. 99).

Усі повстаньмо за Православну Віру!

"Бо як не зволите допомогти нам у цій війсьній кампанії, то відайте: як

поляки нас подолають, то певне й вас усіх, українців без жодного винятку й пощади, подлуг давнього злого наміру свого, не тільки вогнем і мечем зруйнують і спустошать, але й всеконечним Віри нашої Благочестивої і Святої викоріненням та наругою рештки вас і дітей ваших у полон загорнуть і конче вберуть в одержу довічної неволі.

Ліпше тоді й корисніше нам за Віру Святу Православну і за цілість Батьківщини на пляцу воєнному од зброї бойової полягти, ніж у домах своїх, яко невістухам, побитими бути.

А коли ж ми помремо за Благочестиву Віру нашу, то не тільки слава й одвага наша лицарська по всіх європейських та інших краях та далеких землях славно проголоситься, але й уповання наше, еже за Благочестя вмерти, буде безсмертя сповнене і мученичими вінцями од Бога вінчане.

Не бійтеся тоді, вашмосці, братіє наша, шляхетно уроджена українська поляків, хоч би й найбільші були їх війська! Але прикладом славних і великих Русів, предків своїх, при своїй правді за Благочестя Святе, за цілість Батьківщини і за поламання колишніх прав і вольностей своїх, станьте спільно з нами проти тих своїх кривдителів і руїників!" (ст. 99-100).

32. БОГДАН ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ОЧИЩУЄ УКРАЇНУ ВІД ПОЛЯКІВ, ЖИДІВ ТА УНІЯТІВ.

"Від осавула генерального Родака 13-го числа червня (1648 р.) одержав Хмельницький листа з Сіверії, що він очистив від поляків та жидів Чернігів з околицею і всю Стародубщину з містом Стародубом" (106).

"Од Львова провадив далі Хмельницький похід свій із військом до міста Замостя, і по дорозі, як перед тим, наглядав, щоб очищали селища українські від поляків, уніятів та жидівства" (ст. 113).

"Осаул генеральний Богун, прибувши з корпусом од Слуцького, рапортував гетьманові, що він, перейшовши з корпусом до Берестя і зруйнувавши те місто і містечка Вишницю, Бобр та інші, по багатьох баталіях з

поляками, вернувся до міста Слуцького" (ст. 124).

"Богдан Хмельницький, поновивши воєнні дії свої на поляків 29-го серпня, виступив з військом од Пиллявців на Галичину, і, йдучи походом, вислав в обидві околичні стороні команди та відділи, з наказом очищати міста та селища українські од управління польського та од уніятства й жидівства, і поновляти в них колишні, на правах і звичаях українських, уклад і вольності, що сама армія по дорозі й робила.

При чому тих поляків та жидів жителів, які, не володіючи українським народом, були йому корисні й оберталися лише у вільних промислах та ремеслах, zostавлено на їхніх місцях без усякої злоби" (ст. 111).

33. ЗБОРІВСЬКИЙ ТРАКТАТ Б. ХМЕЛЬНИЦЬКОГО 1649-ГО РОКУ З ПОЛЯКАМИ: УНІЮ ДО ФУНДАМЕНТУ КАСУЄМО.

"Постановляємо, що Релігія Православна альбо Грецька має повну рівність з Релігією Католицькою польською альбо Римською.

І в справах церковних і в засіданнях де-будь Митрополит український Київський має перше місце по Примасові польському, а українські Єпископи з Єпископами польськими зарівно засідають і так лагодяться, як здавна бувало за короля Баторія і інших до початку в землі українській унії.

А цю унію до фундаменту касуємо й нівечимо, бо збаламутила вона народ, породила в них ворожнечу й окипіла безмірною кров'ю християнською.

А в інших народах альбо землях польських і литовських має вона заляжати від доброї волі мирян та їх шацунку; а без того ніхто її нехай не приймає й держати не мусить!" (ст. 129-130).

34. ПОЛЯКИ З СВОЄЮ УНІЄЮ ГІРШІ ВІД ТУРКІВ.

"Коли року 1652-го прибули до Хмельницького в Чигирин турецькі посланці, то "молоді урядники та козаки ознаймували спершу свою згоду на злуку з турками, доказуючи, що "в них для селян нема ні оренд

жидівських, ні великих податків та поборів, як у Польщі" (ст. 161).

"Не зважаючи на їхнє бусурманство, кожний турок, що заприсягнув своєю бородою, ніколи вже присяги своєї не переступить і слова свого не зламає.

А польські клятьби і навіть присяги бувають лише маскою, під якою криються лукавство, зрадництво і всякого роду неправди.

І найважливіші їхні дії, звані політикою та міністерією, це один хитрий обман. І коли обман той виходить більший і шкідливіший, то славиться і звеличується творців його, як найперших у державі і єдиних у ній розумних людей, або великих міністрів і політиків" (ст. 161).

35. ТУРКИ НЕ СПАСУТЬ НАС ВІД ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ПРАВОСЛАВІЯ!

"Віддатися християнам добровільно під владу невірних, або заприязнитися й спілкувати з ними, це для Християнства гріх смертельний і вчинок перед усім Християнством ганебний та соромотний. І це сливе те саме, що самогубство, бо, маючи з ними спілкування й єдність, не можна ніяк не збочити з путі християнської і не заразитися паскудством бусурманським.

А що є важливіше в світі, як не заховання Батьківської своєї Віри, Божественної і Єдиної в народа? Уважайте й слухайте, що Павло Святий, цей обраний Апостол Христів, який подолав і переміг усіх мудреців світу цього доказами своїми про Віру нашу Християнську, що сказав він наприкінці життя свого про власну Віру свою у Христа? Він дякував Богові найщиріше, що "своє життя закінчив і Віру зберіг".

А коли такий великий муж і такий ревнитель Божий і угодник Його, скріплюваний повсякчас Благодаттю з Неба, коли він дякував Богові за заховання Віри в Нього, то нам, грішникам сущим, чи не треба всіляко дбати про заховання Віри своєї, якою "живемо, порушуємось і єсьми?"

Але це говорить тільки про нашу власну Віру. А коли ми її розглянемо і в інших народах, коли, злучившись з невірними, ударимо на це

царство Московське, на цей єдиний і вільний останок держави християнської, з нами єдиновірної, і підкоримо його під таку кормигу магометанську, під якою пробувають наші єдиновірні Ієраршества: Костянтинопільське, Єрусалимське, Антіохійське й Олександрійське, то що ми тоді будемо перед лицем світу? Воїстину, не що інше, як тільки притча во язицях і посміх серед народів, і будемо ще окаянніші од народів содомського й гоморського, погублених правосуддям Божим з такою страшною грозою!

Та й самі тоді зостанемось, як обломаний корабель у просторому морі, гнаний з усіх сторін бурею і позбавлений пристановища та надії на порятунок...

І будемо те саме, що були ми після навали Батієвої під владою татарською, цебто — невірниками в Богослуженні і в Християнстві, або відступниками й рабами непотрібними, що гинуть з душею й тілом” (ст. 161-162).

“Про поляків же й казати нема що: увесь світ знає, що в них скільки панів, стільки й королів, а кожному з них догодити й саме пекло не потрапить” (ст. 183).

36. УКРАЇНА, ЩО НЕ ХОЧЕ ПРИЙНЯТИ УНІЇ, НЕБЕЗПЕЧНІША ЗА САМИХ ТУРКІВ: ЗРУЙНУЄМО ЇЇ!

“Імператор римський або германський Фердинанд III і Примас королівства польського Урбан писали тоді ж до гетьмана Хмельницького, “щоб він одстав від союзу з королем шведським, яко від противника обом католицьким Релігіям, римській та грецькій, і найжорстокішого лютеранства, і щоб він, як давніше, злучився з Польщею на однакові з нею права та привілеї, що їх вони гарантувати можуть. А принаймні не втручався б ні в яку війну з Польщею і додержував би неутралітету.

У противному ж разі вони погрожували йому, що будуть зрушені всі сили європейських католицьких християн на зруйнування його української нації, як шкідливої всьому римському католицькому, якому вона небезпечніша за самих турків і сарацинів”.

Гетьман з найглибшою пошаною одписав цьому імператорові, що “його допомога королеві шведському є обов’язок трактатів, усім народам звичайних і за святість шанованих, які ніяк не торкаються Релігії або Віроісповідання народнього, а уложили їх з Швецією попередники його і народ український за тих часів, коли поляки, шалюючи в своїм поводженні, шарпали український народ нечуваними в світі варварствами та нелюдськими тортурами.

І тоді панове римські католики не подали нещасному народові цьому ніякої допомоги, але ще й преізлихали гнали його, навертаючи на унію, у Римі вигадану, а в Україні проповідану з найжорстокішою лютістю, яка перевершувала всі священні римські інквізиції і якої в самому магометанстві над християнами не чути було!”... (ст. 185-186).

37. ЗВІРЯЧІ ПОЛЬСЬКІ НАСИЛЬСТВА ПРИНЕСЛИ ЩЕ Й УНІЮ.

“Гетьман, заперечуючи прибулим послам на їхні вимоги, доводив, що “відсіч, яку дали козаки полякам, і їх пониження є справа Бога, що сповнила святоблिवі Його слова, які ніколи марно не минали: “Якою же мірою мірите, такою відміряють і вам”.

Усі сусідні народам, а найперше й вашим державам, добре відомо, скільки лиха зазнав народ український од сваволі й тиранства польського! Усякого роду насильства, варварства й найбільш звірячі над ним лютощі перевищили міру всякої уяви... Усі терпіння, муки й стогін народу українського потоптано й заллято у власній крові його...

Поляки, одібравши в нього все, що мав він у тутешньому житті, наважилися затьмарувати й саму надію його на життя прийдешнє через навернення до унії, що погрожує чистилищами й анатемами.

Усі миротворства, трактати й договори, в українського народу з поляками довершені й присягами вчисто затверджені, не що інше були, як тільки гра обману, віроломства й найпідлішої зради, яка спомагала мерзенним їхнім намірам, помсті й убивствам.

І народ український, коли підносив проти поляків зброю, то робив те єдино в обороні і в крайності, до чого всі народи у всьому світі мають найприродніше право, нічим не вапечене.

І яка ж тут буде справедливість і політика у держав, що шукають рівноваги, коли вони на оборону претендують, а тиранство й злочинство попускають або їх виправдовують?

Але при всьому тому боронити поляків і скріплювати їх застається у волі держав тих, а приневолювати народ український у підлеглість полякам є диво несумісне ні з якими правилами політичними й моральними, — щоб єднати вівці з вовками на один пастівник, усупереч самій природі й здоровому глуздові.

Воювати ж за те тим більше нерозсудливо, і значить самовільно й беззаконно народ винищувати, що належить до неминучої помсти Божої.

Тим то й думаю я про себе самого, — закінчив Хмельницький, — що, вразі конечности, ліпше впасти в руки Божі, ніж у руки людські, і на цих правилах покладаю поведження моє супроти Польщі, не спричинюючись ніяк до її знищення або поневолення” (ст. 187-188).

38. І ГЕТЬМАН ЮРІЙ ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ОЧИЩУВАВ УКРАЇНУ ВІД ТВОРЦІВ УНП.

“Гетьман Юрій Хмельницький почав правління своє, вигнавши з України поляків, Виговським наведених. Для того вирядив корпус війська під

командою полковників Переяславського Цюцюри і Гуманського Худорбая, які, перейшовши міста: Ніжен, Новгород-Сіверський, Стародуб, Чернігів, Київ з їх околицями, повиганяли з них усіх польські війська, що мали по містах залоги і кватирували по селах.

А ті з них, що спротивлялися й підносили зброю на оборону, вибито доноги” (ст. 205).

39. ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІО ЗНИЩИВ!

Богдан Хмельницький, славний наш гетьман, помер 27 липня 1657-го року. Його поховано в Суботіві, і над гробом його поставлено пам'ятника з таким написом тодішньою мовою:

“Сей образ начертан Козацького Героя, Подобна грекам тим, от коїх пала

Троя!

Помпей і Цесар, что були у Римі,
У Русов значил то Хмельницький

ділами своїми:

Польщу он низложил козацькими
полками,

Татар і турков устрашил тими же
войсками.

Наказав варварство, пресік
віроломство,

Вічно не забудет того польское
потомство.

Унію он опроверг, Благочестіє
возставил,

Ревность в том свою в род і род
прославил.

Непобідим во браніх, благой
восприял конец:

Із сина в Отецтві достойніший ему
отец!” (ст. 192).

КАНАДА.

Віковічне каміння та скелі,
І бездонні провалля та кручі,
Та ліси непрохідні дрімучі,
Звірині та гадюччя оселі.

Та он озеро радісно сяє
І ковтає пестливі проміння,
І я чую, — святе Піснопіння
Шле Творцеві довкілля безкрає!.

Судбурі. 7. XI. 1956.

† Іларіон.

БОГ І ЛЮДИНА.

Ти з пороку зёмного вивів мене
І на високостях поставив.
В дорозі світив, немов Сонце ясне,
Усім збагатів і прославив.

Ти був Оборонцем мені все життя,
Й провадив в життєйському морі.
Тому я смиренно вповаю на Тя
Й служу Тобі в повній покорі!

31. X. 1956.

† Іларіон.

ДО УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ У КАНАДІ І ПО ВСЬОМУ СВІТІ.

Христос Рождається!

Дорогі мої діти!

З передвічного опredілення Пресвятої Тройці на землю мав прийти Син Божий. Мав прийти на те, щоб спасти все людство, бо воно потопало в темноті і не знало, як належить жити, щоб бути щасливими на нашій землі.

І Син Божий, Ісус Христос прийшов на наш світ, і прикладом Свого життя та Своею доти нечуваною наукою показав усім, як належить жити, щоб досягнути і щастя тимчасового на землі, і щастя вічного — в Небі.

Ісус Христос, Син Божий, сходячи на нашу землю, став правдивою Людиною, — Він народився від Діви Марії і став жити, як повна, ціла Людина. Як повна Людина, але не перестаючи бути правдивим Богом.

Втілення чи Вочеловічення Боже мало велике історичне значення на землі для всього людства. Сам Бог на землю зійшов, щоб нас, людей, вознести на Небо.

Ісус Христос приніс на світ зовсім нову науку, і став навчати, що Бог — наш Отець, а ми правдиві діти Його. Бог не суворий, не караючий Єгова, а Милостивий і Ласкавий наш Батько, наш Отець. І ми до Нього щоденно сміливо звертаємось у Молитві: "Отче наш!"

І Христос навчав, що наш стосунк до Бога і Бога до нас — то любов. Правдива синівська любов до Батька, і правдива Батьківська любов до Своїх дітей. Це було нове й нечуване для того світу: "Бог — то любов".

І тому в світі немає рабів, немає слуг, немає сильніших і слабших. Усі ми рівні, бо всі ми сини Божі, і Він нам усім рідний Батько.

І жити треба за любов'ю. Найперше треба любити свого Господа Бога, як рідного Батька свого. Так са-

мо, як Бога, треба любити й кожного ближнього свого, бо всі ми рівні діти в свого Небесного Отця.

Так само треба любити й свого зємного батька й матір, — вони дали нам життя, вони виховують нас і навчають чесного життя.

Господь Ісус Христос позоставив на землі по Собі Свою Божу установу — Святу Церкву, — Її треба любити, як Господа Бога. Треба слухатися Її науки, як науки Самого Христа.

А любити, то значить служити. Любити батька-матір — то послужити їм. Любити Бога — то провадити чесне життя і послужити всім ближнім нашим. Бо служити ближньому чи народові — то служити Богові.

Христос навчав мати любов, а не жорстокість. Навчав мати любов, а не безсердечність. Навчав мати Бога в своєму серці, а не безбожжя. Навчав мати Віру, а не бути безвірним.

Наука Ісуса Христа була революційною для свого часу, і за неї окупанти римляни засудили Його на смерть.

Але наука Христа про любов розійшлася по всій землі, і стала безсмертною. Стала безсмертною, бо це Божа наука.

Геть же із нашого життя усяке насилля, усяку жорстокість, усяку гордість, — нехай панує поміж нами на всьому світі чиста, гаряча, братська, батьківська любов!

Усіх дітей у Канаді і на всьому світі сердечно вітаю з Народженням Бога Любови.

Усім шлю свій щирий привіт:

Христос Рождається!

† Іларіон,

Митрополит Вінніпегу і всієї Канади.

На день Різдва Христового.

1957-го року, січня 7-го дня.

СЬОГОДНІ СВЯТО НАРОДЖЕННЯ ХРИСТА.

Ще недавно в Рідному Краї так урочисто святкували Народження Христа!

Небо прихилилось до землі. Божа Благодать сходила на людей. Благовість дзвонів вістила Свято, і їх гучна Божественна мелодія лунала над всією рідною землею.

Навчання в школах припинялось. Хто здалека — з'їжджалися до рідної хати заздалегідь. Хто зблизька — приходив в дні Свята.

І так збиралася разом уся щаслива родина, щоб радісно відсвяткувати це чарівне Свято.

Пам'ятаю, як сьогодні: У кутку стояв пшеничний сніп, а на столі врочисто сяяла свічка, встромлена в хліб. Батько відкладав усі свої щоденні клопоти, і був зайнятий приготуванням до зустрічі гостей. Мати, хвилюючись, покриваючи стола, прислухалася до кожного стуку дверей, до скрипу воріт, підходила шохвилі до вікна: Чи не прийшов хто?... Чи не приїхав хто звідки з її улюбленої родини?...

Враз у хаті залунали чемні привітання, веселий сміх, жартівлива розмова. Уже з'їджаються гості. На спіл чергуються запити з відповідями. Життя заговорило.

Тихо. Врочисте приготування стола. Молитва. Батько й мати і вся родина, схрестивши руки, мов у Храмі, читають молитву.

Замиготіли ніжні сніжинки, і за хмари прямувала молитва в цей Святвечір.

У хаті було святково. Пахло сіно із діброви, перемішане з ароматом голубого ладану. Після молитви пригуктій розмові родина сідає за стіл. По просфорі — щирі взаємні побажання, веселий святочний настрій.

При ясном сьйві свічок залунав спів колядок: "Бог предвічний"... "Не плач, Рахіле"... "Ой видить Бог"... Здавалось, що мале Дитятко зараз завітає в нашу рідну хату і принесе нам Свою веселу усмішку.

З колядою серце, щастям сповнене, радіє, і думки линуть у широкий світ. У Вірі все стає милішим.

Розступилися м'які хмари. Серпанок ночі покрила ясність. Місяць поважно пливе по Небі. Тихо, спокійно в природі. Вселенну покрила ясність.

Та земний неспокій тривожить світ. Затягається Перша Світова Війна. А по ній бурею котиться страхіття революції по рідному краю. Знищені Святині, християнська традиція й звичаї. І потяглись роки без ліку, без надії, без мети.

О, Ісусе, — змилуйся, люди безвинно вмирають... Вже нікуди литись людським сльозам!

Світ нервує. Над світом знялася за чергою Друга Світова Війна. А по ній мандри в світи. Шукати долі на далекім світі. І ласки в чужих людей просити.

Прощай, рідна оселе, краю коханий, знайомі й рідні! По дорозі остаточно розривають живе тіло родини. При переправі через Дністер наскочила зграя большевицького війська на скитальців, і частину забрала з собою, частина лягла жертвою, а декому пощастило втекти. Діти, що йшли поруч підвід, у тривозі й замішанні згубилися.

Сьогодні Народження Христа. Увесь світ веселиться. Коло столу сидить задумана мати. На столі блимає свічка. На руки схилила голову... І ллються гарячі сльози на білу скатерть... Чи згадують?... Чи святкують?... Чи живі?... Чи хто співає улюблені колядки?... "Бог предвічний"... "Не плач, Рахіле"... Думки перебігають візії змученого життя. Очі на Розп'яття...

Блеск свічки. На столі стоять дванадцять традиційних страв. Як живі, дивляться з Ікон Святі.

Мати встала. Витерла з лица сльози. Учора була, як пелюстки квіту, а сьогодні... Вік карбує чоло. Але минулого доля не вертає...

Та в цю ніч відкрилося Небо. Народився Той, що в Ньому, з Ним, через Нього, для Нього і для всіх у Ньому спасаються люди.

Нью-Йорк.

Павло Вороб'ївський.

ГНУЧКІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.

3. ЗНАХІДНИЙ МНОЖИНИ В ФОРМІ НАЗОВНОГО.

В українській мові від глибокої давнини знахідний відмінок множини чоловічого роду від назов живих істот однаковий своєю формою з відмінком назовним.

Мова старослов'янська у своїх найдавніших пам'ятках знає цю особливість, як особливість праслов'янську, і при тому не розрізняє назов живих тварин від назов осіб. Так, у давніх Євангеліях X-XI віків маємо: Возрите на птици небесныя Мт. 6. 26. Иродъ изби вся дѣти Мт. 2. 16. Упасет люди моя Мт. 2. 6. Иродъ тай призва волхвы Мт. 2. 7, і т. ін.¹

У старій українській мові XI-XII віків це звичайні форми. Наприклад у "Слові о полку Ігореві" 1178 р.: Не буря соколи занесе. Избивая гуси и лебеди. Сваты попоиша. Орли клекотомъ на кости звѣри зовуть. Дон зоветь князи на побѣду.

У старій мові, як ми бачили, і при особах уживано форми назовного, напр. Іпат. Літопис під 1101 р.: Послаша по половци.

Те саме бачимо і в стародавніх пам'ятках живої української мови XV-XVIII віків. Напр. Львівський приговор 1412 р.: Єго дѣти има спасти. Книга Луцька 1565 р.: Побрали кони, воли, коровы, козы, гуси, кури. Полтавські акти 1565 р.: Взявши жону и дѣти.

Крехівський Апостол 1560-х років, пам'ятка живої української мови свого часу, переповнена цими формами, напр.: Они хвалили фальшивые апостолю. Мають в себе вдовы. Гости приймаючи. Забиваючи дѣти их. Навчаючи жида и греки. Взял людє. Положу неприятели твои. Утвержал вси ученики, і т. ін.*

Послання Івана Вишенського до всіх православних початку XVII віку: Ви не в королеву власть хрестилися, що він вам дає "вовки і злодії, розбійники, антихристові тайники".

Лист 1585-го року української шляхти до Митрополита Онисифора Дівочки: Ваша милость рачиш поставляти сам один Єпископи.

Ця сама форма панує і по творах усіх наших класиків, — у них знахідний множини живих істот звичайно має форму назовного. Напр. у Т. Шевченка: Я пас ягнята (а не ягнят) за селом.

Подаю трохи більш прикладів на ці форми.

У П. Куліша знаходимо: Соколи пускає. Привів коні. Приведіть послі. У "Люборацьких" Свидницького: Доїть корови, і вівці доїть. Пас ягнята. Зганяли воли пастись. На сестри й не глянула. Треба коні попасти. Нечуй-Левицький: Повиганяла кури. Крикнув на воли. Любив баскі коні. Жени вівці. Гусенята пасли й т. ін. М. Вовчок: Мелася бджоли доглядала. Погнав воли. Воли поганяє. Подавали коні. Заганяли пастись свої корови та воли. Качка вивела діти.

Те саме бачимо і в нових письменників; наприклад у М. Рильського, в його перекладі "Пана Тадеуша" 1927 р. знаходимо: Вже коні стомлені заведено до стайні. Пустили коні вярд. Сусіда мій тримав хорти. Додому шле жокеї. З лісу зносити зайці йому велить. Я їх люблю, неначе рідні діти. На люди подивлюсь, і т. ін.

Отже, знахідний відмінок множини від живих істот з праслов'янського часу має в нас форму назовного, а не родового. Те саме бачимо й по інших слов'янських мовах, напр. у мові польській, болгарській.

Але з цього правила є цікавий виняток: від назов людей, цебто від назов осіб часто в нашій мові знахідний множини має форму родового, а не назовного. Напр.: Виховав дітей. Любить людей. Шанують батьків. Покликали адвокатів, і т. ін.

¹ Проф. Ів. Огієнко: Чистота й правильність української мови, Львів, 1925 р. ст. 178-180.

* Див. Іван Огієнко: Українська літературна мова XVI ст. Варшава, 1930 р., т. I ст. 449-450.

Це виключення старе, бо вже в давніх пам'ятках часом бачимо його. Напр. у Крехівському Апостолі 1560-х років знаходимо: Призвавши Апостолов, Питають своїх мужов. Слухайте родичов ваших. Сынов прийняти. Миловали мужей своих и дѣтки. Винует своих неприятелей. Авраам двох сынов мѣд, і т. ін.

Так само часом маємо це виключення і в наших письменників класиків. Напр. Т. Шевченко: Поніс дітей. Ів. Нечу-Левицький: Проклинав людей. Свидницький: Мати дітей до розуму подоводила.

Російська мова вже з давнього часу загубила цю форму, і в неї знахідний множини від живих істот тепер завжди має форму тільки родового, напр.: Взгляните на птиц небесных, Ирод избил всех младенцев, Ирод тайно призвал волхвов, і т. п.

І ось тепер і школи, і видання в підсоветській Україні запроваджують тільки російські форми, і змушують писати: Пасе коней, виховують своїх корів і т. ін. замість українських: пасе коні, виховують свої корови.

Ось історична повість В. Яна "Батий", з російської переклав А. Шиян, Київ, 1956 р. І в цій повісті знаходимо такі речення: Їдъ швидше по коней ст. 34, Сидлайте коней 68, Одводять коней і верблюдів у степ 82, Зупинили коней 94, Стримуючи спітнілих коней 101 і т. ін. У всіх цих випадках по-українськи треба говорити й писати "коні", а по-російськи — "коней".

Ці російські форми тепер дуже часті в Україні під Советами, а від них просякають і до нас.

А Шевченко в "Кобзарі" подає: Я пас ягнята (а не: ягнят) за селом. Удвох ягнята пасли.

Під Советами це робиться навмисне, з вимог політичних, — щоб наблизити українську мову до російської, щоб наблизити українську складню до своєї. Але ми мусимо пам'ятати, що українська мова — це окрема слов'янська мова, а не наріччя російської, і тому мусимо плекати й берегти всі питомі особливості її.

Отже, говоримо й пишемо: Пасе коні, а не: Пасе коней.

4. КЛИЧНА ФОРМА.

Кличний відмінок (або клична форма) повно зберігся в українській мові з глибокої давнини, і завжди вживається по всіх українських говорах. Напр.: Дорогий брате, мій коню, батьку рідний, хороший хлопче і т. ін. Слова жіночого роду: Дорога жінко, моя сестро Маріє. Слова ніякого роду мають кличною формою відмінок назовний: О моє слово, о моє поле!

У мові російській клична форма давно вже загубилася, — її заступає відмінок назовний: Дорогой мой брат, сестра Марія! Навпаки, в українській мові кличні форми позоставилися незмінними ще з старослов'янського часу.

Вплив російської мови на українську дуже сильний, і часом і в нас уживають форму назовного відмінка замість форми кличної. Це часто бачимо у писаннях тих, хто підлягає впливу російської мови.

У деяких випадках цей вплив надто частий, — це головню тоді, коли маємо звертання, висловлене двома словами. Напр.:

1. Коли клична форма зазначена двома йменниками, — загальним і назвою звання або хресним іменням, то обидві вони мусять бути в кличній формі: Пане Докторе, Пане Професоре, Пане Полковнику, Товаришу Петре, Друже Василю, і т. ін.

2. Географічні назви завжди мають кличну форму: Дорогий мій Житомире, Любий Києве, моя Одесо і т. ін.

3. Іншомовні хресні імена, як і свої, у зверненнях завжди мають кличну форму: Брате Людвигу, мій Джеку, друже Яне і т. п.

4. У зверненнях, що складаються з імен хресного та імени по батькові, обидва імени мають тільки кличну форму: Іване Дмитровичу, Петре Васильовичу й т. ін.

За сильним впливом російської мови у всіх цих випадках часто пишуть, особливо письменники підсоветські, і говорять так, що друге слово вживають у формі назовного відмінка, а не в формі кличній, напр.: Пане Доктор, Люба моя Одеса, Дорогий Джек, Іване Дмитрович і т. ін. Це чисті ру-

сизми, якими тепер переповнені советські видання, і яких там вимагають від письменників зросійщені партійні редактори.

5. Є тільки один випадок, коли в зверненнях дійсно вживаємо не кличної форми, а форми назовного відмінку, — це в наших прізвищах. А саме, — коли ці прізвища мають прикметникову форму: Пане Копистенський, Друже Литвинов, Приятелю Назарчин і т. ін. Це тому, що прикметник взагалі не має окремої кличної форми.

Але коли прізвище не має прикметникової форми, то воно в зверненнях мусить бути кличної форми: мій Удоде, Пане Стусе і т. ін.

Прізвища на -енко так само часто не мають кличної форми, але можуть і мати її, напр.: Друже Василенко, або: Друже Василенку.

Ось приклади з XVII століття. Книга о Священстві, Львів, 1614 р.: Александре Балабане л. 4. Євангелія 1690 року, Львів, л. 16: Львове граде, красуйся!

5. ЧИСЛІВНИКОВИЙ ПІДМЕТ.

Словосполучення числівника з своїм іменником: три слові, п'ять яблук, п'ятеро дверей, багато столів і т. ін. з складневого погляду — це одне граматичне неподільне ціле, що в реченні править за підмета або за прямого об'єкта. Сполучення такого числівникового підмета з своїм присудком буває найчастіш узгоджене, цебто присудок ставиться в множині: Три козаки приїхали. Трохи рідше не узгоджене: Три козаки приїхало.

Це найчастіша наша форма, яка йде ще з доісторичного часу, — її знають усі наші найдавніші пам'ятки. Так, у Галицьким Євангелії 1144-го року знаходимо: Сърѣтоста и два бѣсьна Мт. 8. 28, Идоста два слѣпця Мт. 9. 27. Пересопницька Євангелія 1556 р.: Были два должника винни Лк. 7. 41.

Подібні форми — це форми загальнослов'янські, добре відомі в мовах: російській, сербській, хорватській, чеській. Напр. у мові сербській: Средоше га два бијесна.

У цім випадкові часто буває збір-на форма числівника, напр. у Куліша: Двое подорожніх ізближались до Києва. У Б. Грінченка: У старого було троє синів, Четверо дітей лагодилось лягати спати.

Так, як було вдавнину, так позосталося в нашій мові й тепер. Ось на це приклади:

Узгоджена форма: “Три козаки приїхали” панує в нашій літературній мові. Напр. Нечуй: Сиділи чотири молодіці. Шевченків “Кобзар”: Не прийнялись три ясени. Повсихали три явори. Не вертаються три брати. Три годи минули. Квітка: Увійшли в хату двое старостів.

Ставлення присудка в однині в цьому випадку рідке: М. Вовчок: Вбігає Василько й за ним два чоловіки в хату. Свидницький: У неї одинадцятро дітей вчиться.

Друга форма, не узгоджена, цебто присудок ставиться в дієсловній формі на -ло: “Три козаки приїхало” часта в нашій живій, рідша в мові літературній. Наприклад у “Люборацькі” Свидницького: Правило аж чотири попи. Нечуй: Сиділо рядом восьмеро дітей. Так само й прислівники кількісні: Франко: Скільки люда в пустині лягло.

Ці дві форми розрізняються, за Потебнею, так: на питання хто? відповідає речення: Три козаки приїхали, на питання скільки? відповідає форма: Три козаки приїхало. Але це правило Потебні докладно не відповідає даним живої мови.

Є ще одна форма, а саме, — коли числівниковий підмет у родовому відмінкові, наприклад: Трьох козаків приїхало, але це форма чужа, перейнята з мови польської, часта тільки в західноукраїнських письменників, але в літературній мові її не вживається.

У мові польській у цім випадкові підмета-числівника завжди ставлять у родовім відмінкові, напр.: Waw i mnie trzech panów.

Цей польський спосіб вживання підмета-числівника в родовім — замість назовного — дуже поширений в Галичині. Напр. у А. Чайковського, “Малолітній”: Зійдеться таких двох жовтодзюбів, — по-літературному:

Зійдуться такі два жовтодзюби, або: Зійдеться двоє таких жовтодзюбів.

Прикметникове пояснення в цих формах, якщо воно є, звичайно ставиться в назовному, рідше — у родовому множини. Напр. у Шевченковому “Кобзарі” знаходимо як форму звичайну: Дві тополі високії без вітру гойдаються. І тільки один раз на ввесь “Кобзар”: Два трупи невеликих взяв на плечі (“Гайдамаки”).

Ось іще приклади на вищеописані випадки з творів Марка Вовчка, — вона складню має найчистішу зо всіх наших письменників: Спали дві дочки. Цокотали дві молодичі. Надійшли три панночки. За нею дві дівчинки пострибують. — Мене вхопили двоє молодичь попід руки. Мене сватало два женихи. Нас було три брати. — Село, дві церкві муровані. Стоять два

превисоченні дуби. В віконечко сяють дві пломенисті зірочки іскряті. Дві старенькі жінки сиділи. Дві слізки останні скотилися. — В кожному возі по чотири воли сивих ішло. Дві стежечки по садку бігло узеньких. Чотири кімнаточки було кругленьких. У долині три коні паслося воронних і два товариші дожидали. Два головних купці позачиняли крамниці.

Описане тут складне правило про числівниковий підмет — дуже важливе, бо часто трапляється в нашій живій мові. Його треба добре знати, щоб не вживати чужих форм. Для поданого тут даю досить прикладів із творів наших письменників, щоб правильні форми належно зрозуміти, а зрозумівши, тільки їх уживати і в розмові, і в письмі.

† Іларіон.

УКРАЇНІСТИКА В СВІТІ.

I.

Ваше Високопреосвященство,

Високопреосвященніший Владико!

Прошу пробачити, що турбую Вас листом, не будши Вам знайомим особисто. Зараз я працюю лектором польської та української мов. Як лектор польської мови я брав участь у вересні 1956 р. у вакаційному курсі Варшавського університету для закордонних полоністів, — чи не першій там такий імпрезі з ширшою участю теж полоністів з Заходу. Там я мав змогу познайомитися зо славістами з Польщі та “народньо-демократичних” країн.

Зо своєї сторони я їх інформував і про еміграційну україністику, у тому зокрема й про Ваші цінні праці.

Якщо йдеться про Варшаву, то там існує катедра української філології, працює відомий україніст, львів'янин, учень покійного Янова, — проф. П. Зволінський. Він же працює і в Інституті Польсько-Радянським, від імені якого виїжджає й до Києва, до нього заходять й приїжджі українські радянські науковці.

У Варшаві я довідався, що до 1955-го року було виразно “небажаним”,

щоб друковано в Польщі будьякі україністичні роботи. Тому то лиш тепер друкуються там готові від років праці: Янова: “Гуцульський словник”, Дейни: “Українські говори на захід від Збруча”, Штібера: “Діалектологічний атлас Лемківщини”, Зволінського: “Польсько-український словник”, він же готує видання словника Памви Беренди 1627-го року.

Ураз із Грабцом (полоніст у Лодзі) та Славінським видав 1954-го року “Нарис історії української мови” (у дусі “воз'єднаних тез”), примірник цієї роботи пересилаю одночасно на Вашу адресу. Просили мене про надіслання Ваших філологічних робіт їм. Згадували, що Ваша бібліотека є в депозиті в Архіві в Варшаві.

За інформаціями Сплавінського, то проблеми з історії й українського наголосу опрацьовує Проф. Д-р Лешек Оссовський, що зараз виготовляє роботу про історію російського наголосу.

Якщо мова про україністику по інших країнах, то в університеті в Букарешті читає українську мову й літературу Драпака, середньошкільний учитель з Буковини чи Басарабії

(на це становище був відряджений з міністерства освіти).

У Будапешті працює молодий славіст Паїж Дежи, учень Кнежі.

У Београді живо цікавляться українською літературою два молоді науковці: Владан Недич (переклав вибір новел Коцюбинського, Н. Сад, 1955), та Стоян Суботин, головно ж творчістю зліквідованих советських письменників.

У Загребі чимало на українські теми науково-популярних нарисів написав і українськими справами цікавиться хорват Д-р Іван Есіг.

Подібно серед словінців у Люблянці молодий мовознавець Франк Якопін (української мови вчився в Геттінгені).

З Варшави я нав'язав листовий зв'язок із українцями, які інформували мене про нові україністичні появи в УРСР та після моїх інформацій про еміграційну україністику, дуже просили Вас про надіслання Ваших філологічних праць, зокрема "Історії української літературної мови".

В Ізраелі україністичні питання (теж для жидівської Енциклопедії) опрацьовує Проф. М. Альтбауер, уроженець Перемишля, учень Янова й Сплавінського, що емігрував з Польщі 1932 р. (він має в рукописах власні діалектологічні записи з Лемківщини й Бойківщини).

Українським мовним питанням цікавиться в Ляйпцігу лужицький сорб, директор Сорбського Інституту, учень Янова в Кракові 1946-1950 р. р., Гайнц Шустер-Шевц.

Насмілююся поручувати, враз із отсими інформаціями, цей гурт науковців і Вашій увазі.

Прошу прийняти вислови моєї найглибшої пошани,

З християнським привітом...

II.

Ваше Високопреосвященство,

Високопреосвященніший Владико!

Шлю Вам свій сердечний привіт.

Вашою працею ми, славісти, дуже цікавимося, але не всі їх маємо.

З українознавчих праць, які вийшли в недавньому часі в Україні, треба відмітити такі:

А. Булаховський: "Питання походження української мови", 1955 р.

Ф. Б. Жилко: "Нариси з діалектології української мови", 1955 р.

Ф. П. Медведєв: "Історична граматики української мови", Харків, 1955 р.

Полтавсько-київський діалект — основа української національної мови (збірник праць), 1954 р.

В. С. Ільїн: "Префікси в сучасній українській мові", 1953 р.

І. Г. Чередниченко: "Збірник вправ з сучасної української мови", 1955 р. (для вищих шкіл).

Його ж: "Орфографічний словник".

В. С. Ващенко, Ф. П. Медведєв, П. О. Петров: Лексика "Енеїди" І. П. Котляревського, Харків, 1955 року.

І. К. Білодід: "Питання розвитку мови української радянської художньої прози", 1955 р.

Його ж: Мова і стиль роману "Вершники" Ю. Яновського, 1955 р.

С. П. Бевзенко: "Нариси з історичної граматики української мови (Морфологія), на правах рукопису.

Т. П. Іжакевич: "Питання російсько-українсько мовних зв'язків", 1954 р. Дослідження з мови та літератури (збірник), 1954 р.

М. П. Івченко: "Числівники української мови".

Дещо появляється в Записках університетів: в Ужгороді — в XIII і XIV томі "Записок" є важливі дослідження Дзендзелівського по діалектології закарпатських говорів. Кілька статей є в "Вопросах Славянського Языковедения I-III", що вийшли у Львові. "Інститут мовознавства ім. О. Потебні" видає "Мовознавство", "Лексикографічний бюлетень I-V", "Діалектологічний бюлетень I-V".

Тепер випустили зміст своїх дисертацій — Д. Г. Бандрівський: "Говори Подбужского района Дрогобычской области в связи с говорами соседних районов (на ступінь канди-

дата) і Л. Л. Гумецька: "Очерк словообразовательной системы украинского актового языка 14-15 ст. (на ступінь доктора філологічних наук) — ця праця дуже інтересна, судячи по предложених тезах. *

У Львові Проф. І. Свенціцький

обходив у травні 80-ліття, але тепер важко хворий. Возняк помер минулого року восени.

У Львові викладають: Пушкар славістику і чеську мову, Кобилляньський й Броніслав та Ковалик.

З сердечним привітом...

КРИНИЦЯ ХРИСТИЯНСЬКИХ ЧЕСНОТ.

XV.

НЕ БІЙСЯ БІДНОТІ!

го часу, Жана-Жака Руссо (1711-

Багато найвидатніших геніїв людства: поетів, письменників, учених, винахідників, політиків і т. ін. творили свої великі речі в біді та в терпіннях. Жили вони бідно, жили в недоводках, але в їхньому серці горіла гаряча любов до праці, і вони творили великі діла!

Більшість геніальних людей вийшли з-під солом'яної вбогої стріхи, перетерпіли все, що було їм на шляху, але безперестанно й радісно творили, бо сама творча праця найбільша нагорода людині за роботу.

Бо працювати — це служити народові. А служити народові — то служити Богові!

Ось нам приклад. Учений світової слави, Томас Едісон (* 1847 р., у США, помер у 1931 році) витерпів у своєму житті надзвичайно багато прикростей. Син бідних батьків, Едісон уже в 12 років самостійно себе утримує продажом газет у потязі.

Тут же в вагоні він заклав свою першу лабораторію, і вільними хвилинами робив свої хімічні досліді. Одного разу розбилась його пляшчина з якимсь квасом, і сморід наповнив вагона. І кондуктор на повній ході потягу викинув Едісона разом з його лабораторією...

І таких випадків зазнав Едісон не мало, але ніколи не звертав на них особливої уваги, а все вперто працював. І коли він був уже на більшій службі, то й там багато терпів за свої винаходи, але проте ніколи їх не кидав...

Коли пізніш запитали Едісона, чим він досяг своєї світової слави, він без

надуми відповів:

— Терпеливою працею!...

Або ще приклад, — Джордж Стэфенсон (1781-1848) був сином бідного батька. Родина складалася з десяти душ, і всі вони тиснулися в одній кімнатці. Джордж пас сусідські корови, але ніколи не забував ліпити з глини різні машини, бо любив їх над усе.

А коли на 17 році життя дістався до правдивої машини, де його батько був палячем, то весь віддався їй, хоч був неграмотний.

І в 23 роки, року 1814-го Стэфенсон уже вибудував першу локомотиву, а року 1829-го побудував першу залізницю поміж Ліверпулем і Манчестером.

І все це робив Стефенсон серед найбільшої бідноти та недовод, і своєї світової слави досяг виключно впертою працею та терпеливістю в праці.

Великий італійський поет Данте (1265-1321), автор всесвітньо славної "Божественної Комедії", за свого життя витерпів надзвичайно багато, тулячись по чужих людях, але праці своєї ніколи не кидав.

Основник слов'янського мовознавства, чех Йосип Добровський (1753-1829) вперто працював серед недовод та перешкод, що довело його до тяжкої хвороби. За життя свого не знав ані спокою, ані достатку, ані більшшої відомости...

Бо слава приходить до людини праці найчастіш по смерті...

Поскілки бідні, але здібні люди пробиваються вперед, показує доля великого письменника й філософа сво-

А хіба не така була доля й нашого Тараса Шевченка, що тільки власною працею вибився на широку дорогу? Чи не така була доля й довгих

І хто хоче справді корисно працювати для людства, мусить не боятися своєї матеріяльної бідноти, а свою працю поєднати з найбільшою терпелівістю. Тоді будуть і належні наслідки.

† Іларіон.

Смирений Іларіон, з Божої ласки Митрополит Вінніпегу і всієї Канади, до Всечеснішого нашого Духовенства, —

Всечесніше Духовенство нашої Української Греко-Православної Церкви в Канаді ревно працює в Христовому Винограднику й заслугоує щедрої нагороди.

Тому ж, як Архипастир нашої Православної Церкви в Канаді, узявши під увагу всю Священничу працю, цим моїм Архипастирським Посланням складаю свою щирю Митрополічу подяку всьому нашому православному українському Духовенству в Канаді за його самовіддану й ревну працю.

Скуфією — Всечеснішого Отця
Саву Цетухина.

Протоєрейством — Всечесні-
шого Отця Степана Симчича.

Протопресвітерством — Ви-
сокопреподобного Митрата о. д-ра
Семена Савчука.

Митрополичою Грамотою — з подякою за працю над підручниками для Недільної Школи: о. Протопресвітера Григорія Метюка, о. Митрата Сергія Геруса, о. Протоєрея Емануїла Горгішу, Всечеснішого Отця Хому Ковалишина і Всечеснішого Отця Степана Симчича.

Усіх нагороджених Священиків сердечно вітаю з високою церковною нагородою, яку кожен має одержати за Службою Божою з Архипастирських рук.

Усе наше Духовенство сердечно вітаю з Святим Божим Народженням, а в Новому 1957-м Році усім щиро бажаю повного щастя й здоров'я, та віку довгого для корисної праці на Славу Божу та на спасіння українського народу.

† Іларіон,

Митрополит Вінніпегу і всієї Канади.

Року Божого 1957-го, січня 7-го дня, на день Народження Христа, Сонця Правди.

Катедра Пресвятої Тройці в Вінніпегу.

Не в гордості Бог, а в любові,
Гарячий — як матірня ласка,
Солодкий — як брові шовкові,
Пахкій — Великодня мов паска!

Не в гордості Бог — в милосерді,
Прощає найтяжчі провини,
І Він з-за Небесної Твёрді
Нам сипле любовні перлини.

† Іларіон.

ПРОБЛЕМА ТРАДИЦІЇ.

Психологічний нарис.

I.

У прихильників та противників традиції є одна спільна риса в погляді на традицію, а саме — одні й другі вважають її за щось ніби конвенанс, за відносну річ, що механічно зродилася шляхом умов між людьми. Між одними й другими є тільки та різниця, що одні вважають традицію за корисну, а другі — за зайву річ. Між прихильниками традиції також є два напрями: один стоїть за абсолютну традицію — навіть коли вона не актуальна, а в дечому й шкідлива; другий вважає, — недіючі або й шкідливі елементи треба вважати за шкідливі, і здати їх в музей, щоб там учитися на них, чого далше не слід практикувати, а добрі елементи надалше приміювати в практичному житті і постійно розвивати їх, удосконалювати.

Історія знає вмирання одних народів і народження других. Тут проблема традиції набирає особливої гостроти. У паризькому журналі "Kultura" (за листопад 1955 р.) соціолог Герц писав, що Америці чужа європейська культура, бо культура американця, як історично дуже молодого народу, не корениться в традиції. Безперечно, це не перший й не останній цього роду погляд. З другого боку, нам доводилося чути від молодого канадця, що йому легше живеться без тягару традиції за плечима, — ще дозволяє йому швидше йти вперед до майбутності. І він говорив це не тільки від себе.

Розбіжності в поглядах тут мають можливість існувати саме тому, що, як було сказано вище, її прихильники і противники праяродження цього явища, яке називаємо традицією, однаково вбачають в умовному створенні його людьми.

Такий підхід суспільствознавства до явища традиції та його праджерела має чисто механістичний характер. Він зовсім не розкриває нам онтогенези (праджерела) традиції.

II.

В методі наукового досліджування, як панував, так і досі майже неподільно панує механістичний напрям, — поверховість, за устійненими схемами, в які, мов у Прокрустово ложе, намагаються вбгати явища життя в ці неспівмірні формули механістичної методи. І до людини підходять як до мертвої схеми. І так само — до всього мікрокосмосу її життя. З проминальними формулами, витвореними тільки для певного місця й часу, підходять до явищ минулого та з іншого місця. Людину мають нахил досліджувати на основі її набутих рис, нехтуючи вродженими її індивідуальними ознаками людськими взагалі.

Бачимо явища, коли самознавець виключно на основі граматичних норм хоче вияснювати явища мови там, де вони являють собою антропологічну проблему, — належить до знання про людину взагалі. Існує подібний погляд і на патріотизм. Усе, мовляв, людині прищеплено, накинено з-зовні, мов шату, яку так само можна й зняти з неї. Не інший підхід панує і в методі підходу до поняття про традицію.

Мало є між модерними дослідниками такого роду мислителів, як Е. Д. Мартін, що в одній з своїх праць (Mystery of Religion) подає таку методу: такі явища, як вірування, обряди, звичаї і т. д., усе, що відноситься до знання про людину, треба досліджувати в їх пракорені, — в людській природі, посуваючись якомога далше в минуле людини, щоб там оглядати його зародки, як природне явище, і тільки така метода дасть правильний критерій пізнання правди. Тільки така метода єдино наукова.

У цьому самому дусі говорить Е. Кречмер. Він каже, що поняття, зване словом "примітив", не абсолютне, а відносне, бо ж не слід забувати, що в основі змісту поняття, званого словом "культура", лежить також те, що можна б було назвати примітивом, якщо б поняття про примітив

було абсолютним, а не відносним, умовним: коли примітив є дійсно примітивом, а коли він ним не є. Це не гра слів і не тавтологія, а це тільки доказ, що слово “примітив” у популярному обігу розщепилося своїм змістом, і часом культуру називають примітивом, а примітив культурою.

Проблема традиції належить до антропології, отже її істоту треба розглядати на природній основі людини, а точніше — на психологічно-му ґрунті.

III.

Із вчення Канта випливає, що ідеї часу й простору мають характер конечности, і вони, як потенція, вроджені людині. Явище традиції — це один з модусів сприймання людського часу. Отож, у своїй субстанції традиція органічно пов'язана з ідеєю часу.

І. Кайнц каже, що одною з різниць між людиною і твариною є різниця щодо сприймання часу. Тварина живе тільки в теперішньому часі, натомість людина з природи живе в тривимірному часі. Правда, щодо самого тільки “теперішнього” часу в тварин, як це ставить справу Кайнц, можна б дискутувати. Однак темою тут — людина.

Час, як факт сам по собі, незалежно від нашого сприймання часу, не має жодних вимірів, — він неподільний, не ділиться на час минулий, теперішній і майбутній. Це один час без початку, без кінця і без центра.

Це людина, на основі притаманного їй способу сприймання часу умовно для себе, була змушена ділити час на минулий, сучасний і майбутній. Коли закон природи такий, що людина мусить жити в часі, то з об'єктивної точки погляду це конечність жити в абсолютному часі, — без його поділу на минуле, сучасне й майбутнє. Жити в абсолютному часі — це, на щоденній мові кажучи, жити у всіх трьох часах: минулому, теперішньому й майбутньому. Що ці три часи становлять собою єдність, це видно вже хоча б і з того, що поняття про них мають чисто феноменальний характер: якщо б не було

ідеї теперішности, то не могли б існувати ідеї минулого та майбутнього, і навпаки. Минулість — це ще може найбільш наближається до характеру первня, хоч, звичайно, не зовсім. Щодо теперішности, то вона є сполукою минулого й майбутнього. Майбутнє — це спрямування (проекція) сполуки минулого й сучасного, щось третє шляхом надії. У чисто практичному розумінні досвід минулого і вигляди на майбутнє кермують сучасною діяльністю людини; досвід минулого й сучасного кермує її плануванням на майбутнє.

Без минулого часу людина й людська спільнота не переживала б повноти часу, якої її природа вимагає.

IV

У відношенні до часу закон самозбереження людини в своїй потенції діє необмежено. Основною метою цього закону є вічність, а його функцією — гін до вічності. Завдяки йому у примітивних народів, що не знали Об'явлення Божого, все таки витворилася ідея вічного загробного життя (М. Вебер).

Вічність — це безвимірний, абсолютний час, безпочатковий і безконечний. Гін до вічності завжди діяв, діє й буде діяти в людині, бо він є органічною, конечною частиною її істоти. Правда, у примітиві він діє сліпо в практичному житті, але мірою ступневого розвитку людської духовости він дедалі більше стає предметом свідомости й домагається свого свідомого здійснення. Гін до вічності вимагає від людини, щоб вона стверджувала себе якомога в глибшому минулому, у своїх предках — з тенденцією в якусь мряковинну безпочатковість. І щоб якимось стверджувала себе в якомога дальшому майбутньому, — з тенденцією в якусь безконечність.

Туга за потомками, за славою по смерті тіла (коли немає доброї, то в декого й зо злого славою, як ось у відомого Герострата, що спалив був великий храм в Єфесі, щоб про нього пам'ятали). В'язні знають, що де хто із засуджених на смерть намагається хоч свій підпис на стіні келії цвяшком викарбувати. Звичайно, у

людській природі таїться зародок остатляти по собі тільки добру пам'ять. Реально й повно абсолютну вічність можуть переживати тільки релігійні люди з Вірою в загробове життя.

Той самий закон гону до вічності діє і щодо минулого. Людина має конечну духову потребу жити тією свідомістю, що вона жила ще дуже давно — у своїх предках. Вона має потребу знати їх, ніби переживати все разом з ними.

Тут біопсихологічне праджерело ідеї традиції, — вона вроджена. І коли її потенція не може себе здійснити в такої людини, що не знає минулого свого роду й народу, то це безумовно явище з психологічного бо-

ку не належить до нормальних, і в цій чи іншій формі дає для неї та її оточення якісь від'ємні наслідки.

Уряди таких держав, що постали на новій землі шляхом колонізації, повинні мати на увазі, і пильнувати, поки ступнево витвориться місцева традиція в такої мірі, щоб могла достатньо задовольнити природну духову конечність людини, щоб її громадяни мали якнайбільшу змогу культивувати привезену з собою традицію.

Яку саме традицію, — це вже справа селекції, отже чисто практична, і вона до теми цієї не належить.

Д-р Юрій Мулик-Луцик.

ЦЕРКОВНА ХРОНІКА.

● **Святкування 75-літнього Ювілею Митрополита Іларіона** Збори Повної Консисторії перенесли на Неділю Мироносиць, на 5 травня 1957-го року. Це для того, щоб мати час належно підготувитися для достойного відсвяткування Ювілею і в центрі, в Вінніпегу, і на провінції, по всіх парафіях і громадах. Докладніше про це див. на ст. 32.

● **Ювілей Митрополита Іларіона.** "Єпархіяльна Рада Східньої Єпархії Української Греко-Православної Церкви на своїх зборах 20-го грудня 1956-го року в Торонто ухвалила про участь Єпархіяльної Ради в Ювілеї 75-ліття Високопреосвященнішого Митрополита Іларіона. Владика Архиепископ Михаїл зазначив заслуги Високопреосвященнішого Митрополита Іларіона перед Церквою і перед нашим народом, і що для нас мусить бути великою честю відзначити цей високий Ювілей не тільки, як нашого Митрополита, але як і Митрополита-Науковця, який багато науково попрацював для нашої Української Православної Церкви і для нашого українського народу. Отже, стоїть питання: яку участь візьме в цьому Ювілеї Східня Єпархія: чи прилучитися до Консисторії, яка очолила цей ювілей, чи Східня Єпархія мала б святкувати окремо?

Після всебічного обміркування та можливостей ухвалили: Вітати ініціативу й зверхність Консисторії в цьому великому Ювілеї. Приєднатися до святкування у Вінніпегу з виконанням у останньому обіжнику розпорядження Консисторії про Ювілей, цебто по

всіх парафіях Східньої Єпархії відслужити Молебні за здоров'я Високопреосвященнішого Ювілята Владика Митрополита Іларіона з належними промовами про його великі заслуги перед Церквою.

Подати Консисторії думку, що добре було б, щоб Консисторія зарядила одне ден у збірку по всіх парафіях Канади на Видавничий Фонд церковних праць Високопреосвященнішого Владика Митрополита".

● **Збори Повної Консисторії** Української Греко-Православної Церкви в Канаді відбулися в днях 25, 26 і 27-го грудня 1956-го року.

Консисторія вирішила або порушила багато важливих справ.

● **Нова праця Митрополита Іларіона** на тему: "Українська Церква за час Руїни (1657-1687)" уже вийшла в світ, як праця ювілейна. Праця на 564 ст., у ній 38 малюнків, а кожен розділ розпочинається мистецькою заставкою, а кінчається кінцівкою (праці М. Бутовича). Книжка видрукувана на хорошому книжковому папері.

Монографія складається з таких розділів: 1. Гетьманські перегони в Україні. 2: Поляки нищать Українську Церкву. 3: Православна Церква на Правобережжі і насильне запровадження унії. 4: Боротьба за Перемиську Катедрu. 5: Насильне запровадження унії на Закарпатській Україні. 6: Під султаном турецьким. 7: Українські й московські прагнення. 8: Українська Ієрархія й видатніше Духовенство. 9: Церковні й культурні осередки

в Україні. 10: Всеукраїнська столиця — Київ. 11: Свята Софія Київська. 12: Українські монастирі. 13: Освітня праця за час Руїни. 14: Культурно-освітні діячі й письменники за Руїни. 15: Канонізовані Святі за час Руїни. 16: Духовенство хилиться під московську руку. 17: Українське Духовенство працює в Москві. 18: Стан Української Церкви за Руїни. 19: Під Патріарха Московського. 20: Сабатіянство й Україна. 21: Руїна. 22: Джерела й література для вивчення історії Української Церкви. Показчик до монографії.

Ціна книжки 4 дол., а для передплатників "Віри й Культури" 3 дол. з пересилкою.

Виписувати від Адміністрації "Віри й Культури".

● **Свято Св. Апостола Андрея** родинно відбули студенти Богословської школи в Вінніпегу 12-го грудня. Розпочалося Свято вдячним Молебнем, а по ньому відбулася академія. Гарно співали й декламували студенти. Треба визнати, — студентський академічний хор хороший!

Митрополит Іларіон, Декан Богословської Академії, сказав слово про велич ідеології Ап. Андрея, як Основположника Української Церкви. О. С. Савчук говорив про те, як повстала назва Колегії, — Св. Андрея.

На закінчення студенти приймали вечерю своїх гостей.

● **Собор Української Автокефальної Православної Церкви в Європі.**

Його Високопреосвященству, Високопреосвященнішому Іларіону, Митрополиту Української Греко-Православної Церкви в Канаді, Вінніпег.

Ваше Високопреосвященство, Високопреосвященніший Владико!

Уважаю за приймний обов'язок до відома Вашого Високопреосвященства подати, що в днях 15-17-го грудня 1956-го року в місті Карлсруе (Німеччина) відбудеться Собор Української Автокефальної Православної Церкви в Європі. Просимо Ваших святих молитов, щоб праці нашого Краєвого Собору пройшли успішно й дали користь нашої Українській Церкві на чужині.

Якщо б Ваше Високопреосвященство бажали подати нам на розміркування якібудь Ваші думки в справі спільної праці наших Церков, ми раді будемо над ними спинитися і взяти їх під увагу. Охоче будемо вітати на Соборі Вашого представника, коли б Вашому Високопреосвященству вгодно було комубудь в Європі доручити таке представництво.

Вашого Високопреосвященства люблячий

брат і постійний богомолець

† Ніканор,

Митрополит Української Автокефальної Православної Церкви на чужині.

● Його Високопреосвященству, Високопреосвященнішому Ніканорові, Митрополиту Української Автокефальної Православної Церкви на чужині.

Ваше Високопреосвященство, Високопреосвященніший Владико!

Ревно благаю Милосердного Господа, щоб послав Духа Святого на Всечесний Собор, якого скликає Ваше Високопреосвященство.

Благаю Духа Святого, щоб керував всіма думками Собору і вів членів його дорогою Христової Правди та Православного Переведення.

Українська Церква в Україні Єдина — це Церква Православна, яку ми свято прийняли в наслідстві від Володимира Святого, від усіх наших великих попередників Митрополитів, від наших великих українських князів, славних гетьманів та всіх великих синів Українського народу.

Православна Церква — це найбільша Святіння Українського Народу, і кожен, хто вважає себе українцем, обов'язаний берегти її, як душу свою, як зріницю ока свого.

Душею своєю я з Вами всіма, і повним серцем своїм возношу до Господа разом з Вами: "Днесь зібрала нас Благодать Духа Святого!"

Кличу Боже Благословення на всіх зібраних і на їхню працю!

Вашого Високопреосвященства люблячий брат і постійний богомолець

† Іларіон,

Митрополит Української Греко-Православної Церкви в Канаді.

● **Погоріла Церква.** У вівторок 4-го грудня 1956-го року погоріла церква в Верноні, Бр. Кол. Дах церкви майже ввесь згорів. Св. Престол і все що на ньому, а також Ікони залишилися неушкоджені. Не згорів і Іконостас.

● **До Церковного Заряду Української Греко-Православної Церкви в Верноні, Б. К.**

Дорогі брати мої!

Всечесніший Отець Стефан з сумом повідомив мене, що з Божого допусту Ваша церква згоріла.

Тяжко було мені одержати таку сумну вістку, але на все — Божа воля! Ділю разом з Вами і Ваш сум і Ваше горе, але всіх Вас закликаю ще міцніше об'єднатися біля своєї Святої Церкви, і зробити все, що належить зробити.

Не піддаваймося розкладовому розпаду, але глибоко вірмо, що Господь у всьому нам допоможе!

Кличу Боже Благословення на Вас і на Вашу працю.

† Митрополит Іларіон,
Ваш постійний богомолець.

П. С. На відновлення погорілої церкви при цьому додає десять доларів. М. І.

● **30 Святої Гори Афон.** Його Високопреосвященству, Митрополиту Канади Іларіону.

Ваше Високопреосвященство, прошу благословити!

Манастир Св. Гори Афонської, уділ Божої Матері, поздоровляє Ваше Високопреосвященство з Празником Різдва Христового і Св. Богоявлення. Бажаємо Вам, щоб і Новий 1957-ий рік був Вам щасливий.

Ваш журнал "Віра й Культура" одержуємо своєчасно, і даємо його читати і іншим монахам. Висилку журналу просимо продовжити, — наперед дякуємо!

Вашого Високопреосвященства найнижчий послушник і молитовник Архимандрит Євгеній. Св. Гора Афон. 4 грудня 1956 р.

● **До Всечесної Обителі Архистратига Михайла на Афоні,** —

Христос Рождається!

Я одержав Різдвяне поздоровлення від Вашого Всечеснішого Отця Архимандрита Євгенія, і сердечно дякую всім Вам.

І так само усіх Вас щиро вітаю з великим Святом Божого Народження та з Святом Богоявлення.

Усіх Вас сердечно вітаю і з Новим 1957-м Роком, і молюся Милосердному Господеві, щоб не позбавив Своєї Батьківської Опіки Ваш Собор Архистратига Михайла.

На Преподобне монашество Вашого Собору посилаємо Вам маленьку допомогу.

Кличу Боже Благословення на всіх Вас і на Вашу чеснотну працю.

31. XII. 1956 р.

† Митрополит Іларіон,
Ваш постійний богомолець.

● **Двадцятилітній Ювілей о. Ст. Симчича.** Всечесніший Отець Стефан Симчич. Всечесніший і Дорогий Отче Стефане!

Двадцять літ тому Ви удостоїлися прийняти Таїнство Священства.

І з того часу Ви пильно та чесно працюєте в Божому Винограднику на славу Господеві та на спасіння Його українського народу. Багато корисного зробили Ви за цей довгий час, і скрізь, де Ви працювали на Ниві

Церковній, скрізь Ви позоставили помітні сліди Вашої ревної праці.

Ванкуверська Українська Православна Громада особливо тішиться слідами Вашого церковного трудолюбства, бо під Вашою умілою та невсипущою працею вона розвинулася і стала одною з найкращих Церковних Громад у Канаді.

У цей видатний для Вас день шлю Вам свій сердечний привіт та щире подяку за Вашу працю.

Нехай Милосердний Господь поблагословить Вас!

† Митрополит Іларіон,
Ваш постійний богомолець.

● **3 Венецуели.** Каракас, 5 листопада 1956. До Його Високопреосвященства, Високопреосвященнішого Іларіона, Митрополита УГПЦ в Канаді.

Ваше Високопреосвященство!

Ми, православні українці м. Каракасу і цілої Венецуели та запрошені гості, присутні на Храмовому Святі Покрови Пресвятої Богородиці в Каракасі-Альтавіста, вислухали уроцисту Службу Божу й Акафист до Пресвятої Діви Марії в Українському Храмі Покрови Пресвятої Богородиці.

Зараз після Служби Божої нас усіх запрошено Адміністратором УАПЦ на Венецуелу о. Митрофорним Прот. О. Довгалем і Каракаською Парафіальною Радою на святочний парафіяльний обід, який відбувся в Укр. Нар. Домі.

Перед обідом ми всі спільно помолились Господу Богу і зараз постановили привітати наших Митрополитів, що стоять на чолі помісних Церков. Отож, пересилаємо Вам, Ваше Високопреосвященство, наш синівський привіт і молимо Бога, щоб кріпив сили Ваші для дальшого плідного служіння во славу Бога і Святої Церкви і сподобив Ваше Високопреосвященство побачити Єдину Українську Автокефальну Православну Церкву на Вільній Незалежній Україні.

На Многія Літа, Владико!

З проханням Архипастирського Благословення і молитов.

Митрофорний Прот. О. Довгаль, Адміністратор на Венецуелу.

● **70-літній Ювілей Проф. В. К. Приходька.** 5-го грудня 1956 року.

Високодостойний і Дорогий Вікторе Кіндратовичу!

З Божого веління ми прийшли на цей світ у таку пору, коли він перебудовується в своїх основах. Тяжка це пора для всіх, хто живе за неї, а особливо для тих, хто не хоче

бути простим глядачем історичних подій.

Іще так недавно ми разом працювали з Вами на всенародній роботі і в Кам'янці-Подільському, і на Поділлі, і в усій Великій Україні. Ми дружно працювали з Вами разом за прехорошої весни нашого відродження. А що ця весна не обернулася в належне літо, — не наша в тому вина. І нехай буде благословенна та українська весна, — її всі наступні покоління та історія ніколи не забудуть!

Вітаю Вас щиро з днем Вашого 70-ліття, вітаю як громадського діяча, вітаю як журналіста, вітаю як науковця.

А головне — вітаю Вас як щирого трудівника Української Весни!

Життя летить на своїх могутніх крилах, і спину їм немає. Я знав Вас тільки замолоду, а сьогодні вже — 70-ліття...

Молю Милосердного Бога, щоб послав Вам здоров'я міцного, а віку довгого, і щоб нам знову стрінутися на любій всенародній праці, але вже в вільній та незалежній Україні!

† Митрополит Іларіон,
постійний богомолець за кращу долю України.

● **Нова священнича резиденція в Норт-Бетлефорд.** Ділюся радісною вісткою, що від 1-го грудня 1956-го року я вже замешкав у парафіяльній хаті, яка знаходиться в Норт-Бетлефорд при вулиці 972 Джеймс. Будову хати розпочато в місяці серпні і вже вповні її закінчено. Хату побудував округ Норт-Бетлефорд, а це наступні громади, що я їх обслуговую: Норт-Бетлефорд, Витків, Кендо, Гетерлей, Медовлейк і Глезлін. Я особисто радію, що так у скорому часі завершено

будову хати в Норт-Бетлефорд, бо це була важка праця, — зваживши те, що, крім резиденції, по громадах розпочато і будову церков чи поправка їх. Хата велика 40X29 фітів, вигідна, модерна, з усякими вигодами. Це вже друга резиденція, яку побудовано за могого настоятельства. Було це в попередньому окрузі Ватсон, а тепер у Норт-Бетлефорд. На хаті є ще певний довг, але в короткому часі він буде вирівняний. о. Ол. Хом'як, Норт-Бетлефорд.

● **Нові Храми.** Громада Гетерлей уже набула свій церковний будинок, хоч не великий, але свій. Ще треба буде біля нього попрацювати і перевести деякі поправки, бо ми купили школу, і треба надати вигляду церкви.

У Медовлейк — приступлено до будови церкви. о. Ол. Хом'як, Бетлефорд, Саск.

● **"Дзвін".** Церковна Православна Громада в м. Ошаві (ім. Св. Івана) випустила Різдвяний Листок під назвою "Дзвін". Редактор — о. Парох Протоєрей Костянтин Желішкевич.

● **Польки виграли навчання Релігії в школах.** Як преса подавала, в Польщі сильно поширився бойкот шкіл, в яких не викладається релігія. Польки завжди були і релігійні, і добрі патріотки, і вони перестали пускати своїх дітей до советських шкіл, бо комуністичний уряд заборонив у них навчання Релігії.

— Не пустимо своїх дітей до школи, аж поки не будуть навчаті в них Релігії!

Бойкот шкіл поширився по всій Польщі.

І польки виграли. Як повідомляє преса, уряд запровадив до шкіл навчання Релігії, поки що — не обов'язкове.

НАШІ ЧИТАЧІ ПРО "ВІРУ Й КУЛЬТУРУ" ТА ЇЇ ВИДАННЯ.

● За журнал "Віра й Культура", якого отримую завше точно, молю Господа, нехай Він обдарує щедрими ласками Вас, добрим здоров'ям та довгим віком. Від себе скажу, що журнал "Віра й Культура" повинен передплачувати кожний правдивий українець патріот, бо він описує щиро правду й науку. Коли прийде Ваш цінний журнал "В.йК." до мене, то для мене це радість і втіха, і я прошу Господа, щоб Вам продовжив многі, многі, многі літа! Іван Мельник, Комбес, Авейрон, Франція.

● Дякую за присилку цінної праці, — "Книга нашого буття на чужині", що я її перепечатав з великим задоволенням. Так само

дякую й за присилку журналу "Віра й Культура", що його — після прочитання — я передаю для дальшого читання. Особливо важливим вважаю Ваш патріотичний виступ проти католицтва, що поневолював Україну й тепер продовжує плутати павутиння навколо неї.

Маю зокрема на увазі одну вістку в статті сен. С. П. Шелухіна: "Про повстання УАПЦ і боротьбу з нею ворогів відродження України", надруковану в "Бюлетені Благовісництва й Краєвої Ради УАПЦ в Зах. Німеччині" ч. 5(15), а саме: "...По заключенню згоди в 1920 р. з російським вел. князем Кирилом Романовим, претендентом на імператорську

корону в Росії, папська держава з Польщею поділили поміж себе політику нищення українського народу..." (ст. 9).

Якщо ця вістка відповідає дійсності, то вона дає багато до подумання і нам, і галичанам, і багато чого може пояснити в історії України після 1920 року. Проф. В. Дубровський, Річмонд, Ва.

● Владика-Митрополит Іларіон вкладає один за одним ізмагарди в скарбницю нашої церковної літератури. Цінне те, що кожен твір написаний такою прекрасною українською мовою, а до того популярною, без зайвих чужих висловів, що їх так багато знаходимо в інших творах, писаних людьми, яким здається, що як більш чужих слів, тим більшими вони будуть в очах читача. А у творах Владики-Митрополита стиль легкий, мова зрозуміла кожному читачеві, докази переконливі понад усякий сумнів. Мабуть через це так люто виступають проти Митрополита полемісти з табору, ворожого Церкві нашого народу. Прошу прислати мені все нове, що вийде з-під пера Владики-Митрополита Іларіона. З найкращим побажанням, о. Іван Гундяк, Картерет, Н. Д.

● Христос Родився! Зі Святом Різдва Христового і наступаючим Новим Роком маю честь і приємний обов'язок привітати Вас, Дорогий Владико!

Як вірний син нашої Святої Церкви, яку Ви з Божого покликання очолюєте, ведете

й гідно бороните від нападів на неї її ворогів, я від щирого серця бажаю Вам, щоб Милосердний Господь обдарував Вас найкращим здоров'ям та послав Вам довгі літа для продовження такої ж плідної та невсипущої Вашої праці в лоні нашої Святої Церкви, Богові на Славу, а нам, вірним Її, на спасіння.

Лють, з якою виступають у пресі ті, хто за римські гроші Римові служить, є для всіх найкращим доказом, яку корисну працю не лише для Української Православної Церкви, але й для української національної справи в цілому Ви провадите.

Нашим синівським обов'язком є молити Всевишнього, щоб і надалі мав Вас, а через Вас і нас усіх вірних у Своїй Опіці.

М. Муха, Торонто, Онт.

● Прийміть від мене щирі привітання в день Різдва Господа Нашого Ісуса Христа. Нехай Всевишній Господь пошле Вам багато сил і здоров'я, щоб Ви могли ще довгі літа навчати й освічувати нас своїми так дорогоцінними науково-богословськими творами, за які Вам завжди вдячний. о. Михайло Куданович, Бразилія.

● Бажаючи Вам в наступному Новому Році ще кращого успіху в видаванні позитивних книжок для нашого народу, остаюсь з християнським привітом, Священник Іван Магас, Гаффорд, Саск.

УСІ ДОПОМОЖИМО "ВІРИ Й КУЛЬТУРИ"

● Висилаю готівкою п'ять доларів та ласкаво прошу й далі висилати мені справді Богонадхнений журнал "Віра й Культура". Молюсь Милосердному Господеві про здоров'я творців "Віри й Культури", і залишаюсь з пошаною та найкращими побажаннями, з любов'ю у Христі. Прот. В. Уманець, Ст. Паул, Мінн.

● Посилаю чотири долари на продовження моєї передплати на слідуючий рік, й одного долара на пресовий Фонд, за такий цінний журнал, як "Віра й Культура". З пошаною Ів. Вегера, Клевелянд, Огайо.

● 3 Похорону. При цьому пересилаю почтовий переказ в сумі 4.00 дол. на пресовий Фонд "Віри й Культури". Гроші ці були зібрані під час похорону бл. п. Анастасії Ма-

тейчук в Кадворт, Саск., дня 12-го грудня цього року. Священник Ю. Туржанський, Вакав, Саск.

Усім сердечна подяка!

● Срібний Ювілей. Дня 6-го жовтня 1956-року Панство Григорій і Марія Бабяки святкували 25-літній Ювілей шлюбного життя. З тої нагоди відбулось урочисте прийняття в Читальні Просвіти, а в неділю по Службі Божій — Молебень за здоров'я Ювілярів. Панство Бабяки є активними й діяльними членами Українського Православного Собору Св. Покрови в Вінніпегу. На прийнятті з нагоди їх Ювілею зібрано на пресовий Фонд "Віри й Культури" 15.00 дол.

Сердечна всім подяка!

● **3 Похорону.** При цім пересилаю переказ похтовий на 5.00 дол. із нев'янучого Вінця Бл. П. Василя Шпака, похороненого 29. 12. 1956 р., у Громаді Сенькові, Ман. Остаюся з належною пошаною, о. Є. Горгіца, Вайта, Ман.

● **3 нагоди ювілею** Вашого Високопреосвященства мною зібрано на видавничий Фонд "Віри й Культури" 10.00 дол. о. Прот. Д. Денисюк, Гронлид, Саск.

● **Коляда.** При цьому посилаю Коляду на Фонд "Віри й Культури" 10 дол. і на Ски-

тальників 10 дол. Прот. Василь Горохівський й. Норвіч, Кон.

● На Фонд "Віри й Культури" зложили: о. Прот. І. Гундяк 2 д. 50 ц., о. Прот. Ол. Погтульницький 1 д., І. Вегера 1 д., М. Бондар 1 д., М. Романченко 1 д., о. Протод. М. Голиця 1 д., І. Доценко 1 д., Я. Редчук 1 д., М. Котульський 1 д., Гр. Шевчук 80 ц., П. Дончико 75 ц., Ф. Юрків 75 ц., о. П. Нагірняк 50 ц., С. Чалишев 50 ц., Т. Шандрук 50 ц., П. Донченко 50 цен.

Усім сердечна подяка!

СЕРЕД НОВИХ КНИЖОК.

Мовознавство.

● Т. Лер-Сплавинський, П. Зволинський і С. Грабець: Нарис історії української мови. Варшава, 1956 рік, 70 ст. Видання Державного Наукового Видавництва. Польською мовою. Наклад — 1000 прим.

У цій книжці вміщено три праці: 1: Тадеуш Лер-Сплавинський: Початки української мови. 2: П. Зволинський: Розвій української мови від XIV до XVII віку. 3: Степан Грабець: Нарис історії української мови від кінця XVIII віку до найновіших часів.

Серед інших праць авторі покликуються і на праці Проф. Ів. Огієнка.

● В. Ващенко, Ф. Медведєв, П. Петрова: Лексика "Енеїди" І. П. Котляревського. Показчик слововживання. Харків, 1955 рік, 208 ст. Видавництво Харківського Державного Університету, 5000 примірників.

З методологічного погляду це видання незадовільне, бо подаються тільки "голі" слова.

1. Не дано наголосів, а це ж важлива справа, яка багато дає.

2. Дієслова подаються самі, без їх іменників, цебто не зазначається словосполучення. Скажемо, дається слово "женитися", але не зазначається уживання при цьому йменника.

3. Зазначається, що сполучників що б, що би ужито 257 раз. А для науки треба було розрізнити, скільки раз ужита українська форма що б, і скільки російська що би.

4. Дається слово "сміятися", але не додано — чи з кого, чи над ким.

І таке інше.

Через усе це видання вийшло малопотрібне й ненаукове.

● Г. П. Їжакевич: Питання російсько-українських мовних зв'язків. Науково-попу-

лярний нарис. Київ, 1954 рік. Видання Академії Наук. 104 ст.

Перші п'ять рядків Вступу до книжки показують її ідеологію. Ось ці рядки: "Українська культура й українська мова на протязі всієї своєї історії розвивались у найтісніших зв'язках з братньою культурою і мовою великого російського народу, який є провідним серед народів Радянського Союзу, найвидатнішою нацією з усіх націй, які входять до складу Радянського Союзу".

У двох братніх народів багато спільного в мові, а тому то тільки "українські націоналісти намагаються штучно віддалити українську мову від братньої їй російської" (ст. 57). А тому радиться спокійно позичати з тієї братньої мови...

У науці це зветься — засмічення мови...

● П. Я. Черных: Очерк русской исторической лексикологии. Давньоруська доба. М. 1956 рік, 244 ст. Видання Московського університету.

Цінна праця, але не пророблена глибоко. Зміст: I. Загальнослов'янський словарний фонд і його розвій в давньоруську добу. II. Діалектичні явища цієї доби. III. Лексикальні явища давньоруської доби, Доба Київської Русі. IV. Зміни в словниці за XVI-XVII віки.

● Вопросы языкознания. Книга 5 за 1956 рік. Видає Академія Наук у Москві. Рік видання V. На 164 ст.

Багато цінних статей. Напр.: Н. Конрад: Розвій сходознавства. Шаумян: Істота структурної лінгвістики. К. Крушельницька: Смысловий поділ речення. В. Дорошевський (з Варшави): Діалектологія і порівняльно-історична метода в мовознавстві. Видання 14 томового Словника сучасної російської літературної мови.

● О. Дикущина: Фонетика англійського мови. М. 1952 рік, 350 ст. Підручник для вищих шкіл.

Історія.

● І. Бойко: Переяславська Рада та її історичне значення. Київ, 1954 рік, 126 ст. Видало Державне Видавництво політичної літератури, 10.000 примірників.

Книжка написана з російського погляду.

● В. Дядиченко: Антифеодальні повстання в Росії і на Україні в XV-XVIII ст. Видало Державне Видавництво політичної літератури, 30.000 примірників.

● Л. Полухин: М. Кривоніс, Д. Нечай, І. Богун — народні герої визвольної війни 1648-1654 р. р. Київ, 1954 рік, 40 ст. Видало 50.000 примірників Державне Видавництво політичної літератури.

● Археологічні пам'ятки УРСР. Том V: Київська Русь, ранні слов'яни, античний час. Матеріали польових досліджень. Київ, 1955 рік, 190 ст., повно малюнків.

Тут дано 20 статей різних авторів.

● Древняя Греция. Видання Академії Наук. М. 1955 рік, 614 ст.

Праця колективна, у ній 19 окремих праць з історії давньої Греції. Крім історії є праця про мистецтво давньої Греції, про Причорномор'я в V-IV вв. до Христа.

● И. Кругликова: Дакія в епоху Римської окупації. М. 1956 рік, 168 ст. Видання Академії Наук. З малюнками й мапами.

● Г. Уратадзе: Образование и консолидация Грузинской Демократической Республики. Мюнхен, 1956 р., 119 ст. Видання Інституту дослідів СССР.

Історична доповідь, як повстала й жила Грузинська Республіка за 1917-1920 роки.

Література.

● Олег Бабишкін і Варвара Курашова: Леся Українка. Життя і творчість. Київ, 1956 рік, 478 ст. Видало Державне Видавництво художньої літератури.

Монографічно описано творчість Л. Українки, коротко — життя її.

● П. К. Волинський: Іван Котляревський. Життя і творчість. Друге доповнене і перероблене видання. Київ, 1956 рік, 204 ст. Видало Державне Видавництво 10.000 примірників.

● І. І. Пільчук: Степан Руданський. Нарис життя і творчості. Київ, 1955 рік, 116 ст. Видало Державне Видавництво художньої літератури, 10.000 примірників.

● Дослідження з мови та літератури, Київ, 1954 рік, 158 ст. Видав Львівський філіал Академії Наук.

Тут 10 статей, з них 6 про Івана Франка.

● Русские повести XIX века 60-х годов. У двох томах. Том I на 508 ст., т. II на 544 ст., 1955-1956 роки. Москва.

У томі II на ст. 1-344 вміщено три повісті Марка Вавчка російською мовою: Ігрушечка, Маша та Записки причетника.

● Кауфман И.: Русские биографические и библиографические словари. М. 1955 рік, 752 ст. Державне Видавництво.

До цієї праці ввійшла також і Україна.

Красне письменство.

● Улас Самчук: П'ять по дванадцятій. Буенос-Айрес, 1954-ий рік.

Книжка читається легко й цікаво, — це так. Але в ній містяться непотрібні й недоказані напади на інших, напр. на ст. 17, 24 і 37 — на Українське Національне Об'єднання в Берліні. Такого в цій книжці містити не варто було. Читач.

● Остап Тарнавський: Мости. Поезії й поеми. Нью-Йорк, 1956 рік, 78 ст. Видало Об'єднання Українських Письменників "Слово".

● Нашим найменшим. Збірник віршів, байок, пісень та забав для вжитку Дитячих Садків та домашнього виховання. Матеріали зібрала Ольга Лукомська. Видання Союзу Українок Канади. Едмонтон, Алта. 33 ст. шапірографічні.

● Програма на Різдвяний концерт. Видав Союз Українок Канади. Едмонтон, Алта. 1956 рік. 32 ст. шапірографічних.

Зміст: 1: Колядки та пісні з нотами. 2: Сценічні картини. 3: Вправи для дівчат і хлопців. 4: Деклямації.

Збірника впорядкували Євген і Марія Вавринюки.

Церковне.

● Н. Казакова і Я. Лур'є: Антифеодальные еретические движения на Руси XIV — начала XVI века. 1956 рік, Москва, на 544 ст. Видання Академії Наук.

У книжці дана історія ересі т. зв. стригильників XIV-XV віків та новгородсько-московської ересі XV — п. XVI віку. У додатку, — усі джерела для вивчення цих ересей.

● Український Православний Календар на 1957 рік. Річник сьомий. Видання Української Православної Церкви в ЗДА. 168 ст. Багато ілюстрацій і статей.

● **Календар Рідна Нива на 1957 рік.** Видання Української Православної Церкви в Канаді. Вінніпег, Ман. 224 ст. Повно статтей та ілюстрацій.

Різне.

● Р. І. Тамуріді: Особиста гігієна школяра. Лекція для батьків. Київ, 1956 рік, 40 ст. Друковано 28900 примірників.

Зміст книжки: Гігієна тіла: Значення догляду за шкірою, Догляд за руками й ногами, Догляд за волоссям, Гігієна очей, Догляд за носом і вухами, також: Догляд за зубами.

Гігієна одягу, білизни та взуття. Гігієна харчування. Режим дня. Гігієна житла. Фізичні вправи та загартування.

● Яр. Рудницький: 3 подорожі по Америці 1956 року. Вінніпег, 1956 рік, 128 ст. Видання "Клубу приятелів української книжки" ч. 29.

● Львівська Державна картинна галерея. Каталог художніх творів. Видало Міністерство Культури. Київ, 1955 рік, 108 ст. тексту і 30 ілюстрацій на цілу сторінку.

ЄЗУЇТИ ТА ЇХНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ.

Монаший чин єзуїтів, званий також Товариством Ісусовим, зложив колишній ранений вояк Ігнатій Лойола в часі, коли в Західній Європі, започаткована Мартином Лютером, Реформація почала робити великі поступи.

Іспанський шляхтич Лойола, начитавшись літератури про життя Святих і про науку наслідування Христа та розпаливши нею свою уяву, постановив цілковито віддатися справі навертання невірнучих народів. Для підготовлення себе до тих завдань почав студіювати теологію. Насамперед відвідував університет у Саламанці, а опісля Парижі, де в 1534 році зобов'язався присягою з шістьма студентами виїхати на Схід, щоб там навертати погані й нехристиянські народи на римське християнство. Уложив план організації єзуїтів, на підставі якого їхні члени, крім трьох монаших обітниць (чистоти, послуху і вбожества), зобов'язані були також до четвертої обітниць, а саме — до безумовного й виключного послуху Папі, беручи собі за головний обов'язок іти на кожний його заклик до всіх країн для проповідування Христової науки. При допомозі дібраних собі помічників Ляйнеза і Сальмерона опрацював також для своїх братчиків духовні вправи, підставляючи Бога за їхнього генерала, якого старшинами являються єзуїти. Суворість і монашу дисципліну побудував Лойола в принципах на засадах релігійних і військових, наслідуючи до

певної міри тодішніх монахів шпитальників і темпліарів.

У 1540 році Папа Павло III-й новозаложений чин єзуїтів одобрив і затвердив, і з того часу почали вони діяти по всіх країнах. Єзуїти не підлягали жодному Єпископові ані Архієпископові з Кардиналом включно. Вони підчинялися тільки своїй власній єрархії з їхнім генералом, званим популярно "чорним папою" на чолі, який жив у Римі, а якому давав безпосередні доручення лише римський Папа. Таксамо воно є і сьогодні. Матеріально і кількісно єзуїти досить скоро росли. Зараз після смерті Лойоли (1556) вони вже мали тисячу членів. На початку 30-ти літньої війни (1618) число їх дійшло до 13.112 членів, поселених по 32-х різних провінціях, а вже на початку другої половини XVIII-го століття розпоряджались вони числом 22.589 членів і 669 власних шкіл, розміщених по більших містах усіх державах західного світу.

Головним завданням єзуїтів було поборювати Реформацію і відступництво від Римської Церкви. Для досягнення своєї мети вони поборювали всіх і вся; виступали навіть проти латинських Єпископів і Кардиналів, якщо ставали їм поперек дороги або були перешкодою на шляху до досягнення своєї мети. Єзуїти поселялися по всіх країнах. Не поминули також і Далекого Сходу. Завдяки єзуїтові Францові Ксаверію (1542-1552) християнізували вони також

Китай і Японію, де на початках мали помітні успіхи.

Року 1558-го спроваджує їх до Польщі Кардинал Гозій. Відповідно випосажені латинською єрархією, вони сиділи собі спокійно та вивчали польські обставини, і робили плани діяння на будуче. Польський король Сигизмунд Август дивився на них як на чужинців, і тому не дозволив їм розпочинати будьякої діяльності в своїм королівстві. Щойно король Стефан Баторій допустив їх до діяння, віддаючи їм навчання і виховання молоді в Польщі, яке охопило також Литву, Білорусь і Україну, як країни, яким лиха доля наказала в той час належати до Польської Корони.

Хоч єзуїти не поборювали "святої" Інквізиції, але ввійшли з нею в непорозуміння заради на початку своєї діяльності в Іспанії, які допровадили до того, що перші їхні генерали, а між ними і сам Лойола, потрапили до інквізиційної тюрми, оскаржені в ересі й фанатизмі ілюмінатів. Ненависть між єзуїтами та інквізиторами викликувала часто різні взаємні обвинувачування, але це все звичайно кінчалося на тому, що інквізитори обмежувалися лише до натаврувань єзуїтської діяльності і їхньої літератури, бо Папа ставив у їхній обороні. Тут більше йшло про поборювання єзуїтських впливів, ніж самих єзуїтів як монахів, бо вони, як зрештою робили всюди, намагались підпорядкувати під свої впливи генеральних інквізиторів, що одночасно були також і латинськими Єрархами, або Домініканами, які займалися інквізиційними справами.

Про те, що єзуїти не були ворогами Інквізиції, ані не виступали проти її діяльності, свідчить найкраще самий факт, що сповідник королеви єзуїт о. Нітарто справував також уряд генерального інквізитора (1666-1670) за часів правління Марії Анни Австрійської, яка правила в той час в Іспанії в імені малолітнього короля, сина Карла II-го. За його трілітнього інквізиторського уряду засуджено 768 осіб, з числа якого спалено живцем на стосах 144 особи.

Так як у Польщі, так і по інших країнах, єзуїти слідували за літера-

турою і різними друкованими виданнями. Опановували пануючі двори, королів, міністрів та високопоставлених впливових осіб. Закладали школи, в яких навчали і виховували молодь на свій спосіб і лад, відповідний своїм завданням і цілям. Єзуїти майже ніколи не виступали назовні чинно в поборюванні реформаторів і відступництва від Римської Церкви. Вони до цієї цілі мали підготовлених людей. До кожної індивідуальності, до кожного характеру, до кожного уподобання й навику і в відповідний на те час вони вміли дібрати людей і використати кожну нагоду й хвилину. Як сповідники королів і королів вони мали вільний вступ до пануючих дворів. А опанувавши їхню совість і підпорядкувавши їх під свій вплив, починали самі королівськими палатами правити, а через це впливати на низи.

Крім цього єзуїти закладали різні релігійні товариства, як, наприклад, у Франції "Товариство Найсвятішого Сакраменту", яке в роках 1627-1667 діяло з таємним успіхом серед суспільства. Уся праця тих товариств побудована була на спритно замаскованім шпигунстві, інтригах і майстернім поступованні. Завдавали вони несподівані удари і невдачі високопоставленим і впливовим особам некаатолицького вірування. Зменшували та підривали їх повагу й пошану серед суспільства, позбавляли їх державних урядів і маєтків, а на кінець допроваджували їх до нужди і виїзду з батьківщини за кордон, щоб там спасати життя від переслідувань.

Починаючи від половини XVI-го століття єзуїти стали гнобителями, інтригантами, під'юджувачами і спричинниками різних повстань, братовбивчих громадянських і релігійних воєн майже по всіх країнах західного світу, де лише їхня діяльність встигла здобути впливи і опанувати маси. Нівечили лад і правопорядок в державах, ідучи майже завжди в розріз з державними законами, згідно зі своїм кличем: "Мета освячує засоби".

І справді. Так, як в Іспанії, Португалії й Італії католицтво врятувала Інквізиція, так і єзуїти врятували для католицтва Францію, полудневу Ні-

меччину, Сабавдію, Польщу і кілька кантонів Швайцарії. Крім того здобули вони для католицизму латинську Америку і кілька індіанських міст. І саме в тому лежить велика заслуга єзуїтів для католицизму й Римської

Церкви, дарма, що на цьому народі і їхні батьківщини дошкульно потерпіли. Але Римові було добре!

(Далі буде).

Дмитро Білас.

УСІ ДОПОМОЖІМО УКРАЇНСЬКОМУ ІНСТИТУТОВІ В САСКАТУНІ.

До всіх благочестивих вірних Української Греко-Православної Церкви в Канаді, —

Христос Рождається!

Ісус Христос, наш Господь і Спаситель, прийшовши на нашу землю, поблагословив різним народам їхнє національне життя. Він самовіддано любив Свій народ, і все життя вірно служив йому, і цим дав і нам приклад, як належить служити своєму народові.

Посилаючи Своїх Учнів на проповідь, Христос їм наказав: "На путь до поган не ходіть, і до самарянського міста не входьте, але йдіте радніші до овечок загинулих дому Ізраїлевого!" (Матвія 10. 5-6).

Отже, як бачимо, Христос дбає найперше про Свій рідний народ, його спасіння — найближче Йому. Це навчальний глибокий приклад і всім нам, щоб ми теж не занедбували служити найперше своєму рідному українському народові, щоб потреби свого народу були найближчі для нас.

Коли ти українець, то й оставайся ним ти та все покоління твоє на віки вічні! Позоставайся українцем, поки сонце світить!

От уже сорок літ щій Українській Правді вірно й ревно служить Український Інститут імені славного нашого Митрополита Петра Могили в Саскатуні. Цей Інститут глибоко зрозумів, що українці в Канаді повинні жити й позоставатися українцями, як окрема українська нація. Інститут зрозумів і навчав, що українці — це велика історична нація, яка має свою окрему історію, свою окрему мову, свою окрему культуру!

І було б непростимим гріхом перед

Господом, коли б ми занедбали свій народ, і попустили йому національно розтопитися серед інших народів у Канаді.

І Український Інститут у Саскатуні сорок літ провадить виховну освідлюючу національно-українську працю. І з-під його виховання вийшли вже сотні свідомих українців, які працюють у Канаді на найрізніших становищах, у тому і на найвищих. Бо ми пильнуємо бути добрими громадянами Канади, позостаючись при тому національно свідомими українцями.

Тепер Управа Українського Інституту почала готуватися до будови нового просторого будинку. Зо широкого серця я благословляю цей святий почин, і молю Милосердного Господа, щоб усі наші вірні глибоко зрозуміли це велике й святе діло, — і щедро й любовно відгукнулись на нього.

І нехай любовно відгукнеться і наша молодь Саскатунщини, що навчається по середніх та вищих школах. Нехай відгукнеться і щільно заповнить стіни свого славного Інституту Митрополита Петра Могили.

Пам'ятаймо всі: це наш святий обов'язок і поставити просторий та величний Інститут, і наповнити його береги нашою молоддю!

Кличу Боже Благословення на всю цю святу працю!

Христос Рождається!

† Іларіон,

Митрополит Вінніпегу і всієї Канади.

Року Божого 1957-го, місяця січня 7-го дня, у день Народження Христа, Сонця Правди.

ОГЛЯД ЖУРНАЛІВ.

• East European Problems. Книжка 1, Нью-Йорк, 1956 рік, 104 ст. Квартальник англійською мовою.

Тут уміщено 8 статей про польсько-українські стосунки. Н. Андрусак: Зародження й розвиток східно-слов'янських націй. В. Луців: Українці і польське повстання 1863 року. Варварів: Польсько-українські стосунки 1916-1918 років. С. Горак: Східно-українські землі під час польської окупації. Д. Куліковський: Малюнок польського імперіалізму.

• Мистецтво. Орган Міністерства Культури, Спілки композиторів і Спілки художників України. Число 5 за 1956 рік. Двомісячник.

Серед різних статей відмітимо: Українське графічне мистецтво 1945-1955 років. Р. Гарденін: Образи Івана Франка в кіномистецтві. В. Авдеев: Олександр Мишуга. Б. Піаніда: Програма з історії українського мистецтва.

• Беларускі Зборнік, книга 5. Мюнхен, 199 ст. Видання Інституту для вивчення ССРСР,

шапірографічне.

Уміщено сім статей, — шкільництво, промисловість, мистецтво Білорусії й ін.

• Вопросы истории. М. 1956 рік, книга 10 на 224 ст. Видає Академія Наук у Москві.

Серед іншого матеріялу тут уміщено: Б. А. Рибаків: Остромирова Летопись, ст. 46-59. И. Белявская: Б. Франклин, діяч національно-визвольного руху американського народу.

• Исторический Архив. Книга 5 на 248 ст. Видає Академія Наук у Москві. 1956 рік.

Книга 5 бліда, а зміст — архів большевицької революції. Цінніша праця: Е. Гальман: Про передачу тексту історичних джерел.

• Вестник Ленинградского Университета. Книга 17. Ленінград, 1956 рік. 178 ст.

Статті з економіки, філософії й права. Усе в комуністичнім освітленні.

• Соняшник. Ілюстрований місячник для дітей, число 12 за 1956 рік. Видають "Нові Дні" у Торонті.

ЮВІЛЕЙ ВЛАДИКИ МИТРОПОЛИТА ІЛАРІОНА.

"Цим повідомляємо, що рішенням повної Консисторії, яке було винесене на її нарадах 27-го грудня 1956-го року, урочисте відсвяткування 75-ліття народження Високопреосвященнішого Владика Митрополита Іларіона, відкладається до Неділі Мироносиць, 5-го травня, 1957-го року.

Докладна програма ювілейних святкувань на місяць буде подана до прилюдного відома пізніше, а цим тільки повідомляємо Все-

чесне Духовенство, що, не оглядаючись на те, що Ювілей відложено на пізніше, Молебні за здоров'я Владика Митрополита мають бути відслужені так, як подано в обіжнику до Священиків з 30-го листопада 1956 р.

А котрі Священики вже почали переводити збірку на ювілейний дар для Владика Митрополита, повинні її продовжувати та надсилати гроші до Консисторії" (З "Обіжника до Священиків" ч. 1 від 2-го січня 1957 р.).

Зміст 3(39) числа за січень 1957-го року місячника Українського Богословського Товариства "Віра й Культура": † Іларіон: Неоціненні знахідки в Палестині. — † Іларіон: Виховуймо родини свої в християнських чеснотах, Послання в Україну. — Смертоносна Берестейська унія, неприкрашена історія її (з "Історії Русів"). — † Іларіон: До українських дітей у Канаді і по всьому світі. — Павло Вороб'ївський: Сьогодні Свято Народження Христа. — † Іларіон: Гнучкість української мови. — Україністика в світі. — † Іларіон: Не бійся бідноти! — † Іларіон Нагороди Духовенству Української Греко-Православної Церкви в Канаді. — Д-р Юрій Мулик-Луцик: Проблема традиції, психологічний нарис. — Церковна хроніка. — Усі доможімо "Вірі й Культурі. — Серед нових книжок. — Огляд журналів. — † Іларіон: Поезії: Бог — то любов, Канада, Бог і людина. — З хроніки культурного життя. — Дмитро Білас: Єзуїти та їхня діяльність.

Передплата річна 4 дол., піврічна 2 д., чвертьрічна 1 д., окреме число 35 ц. Адреса:

"Faith and Culture", 101 Cathedral Ave., Winnipeg 4, Man., Canada.

(Закінчення з ст. 2 обгортки)

тури в Польщі сприяла зміцненню дружби і братського співробітництва між народами Польщі й України. С. Ігнар побажав українським артистам нових творчих успіхів.

Голова делегації діячів української культури Р. В. Бабійчук подякував польському народові за теплий і сердечний прийом, який був виявлений діячам української культури й мистецтва. Він висловив упевненість, що й далі неухильно зміцнюватимуться творчі зв'язки українських і польських працівників культури.

Прийом пройшов в обстановці виняткової сердечності".

● Вечір у будинку літераторів у Києві. 13 жовтня, після літньої перерви поновив свою роботу Будинок літераторів. Тут відбувся великий вечір. Відкрив його вступним словом голова ради Будинку літераторів Л. Смілянський.

Перше слово було надане Л. Дмитеркові, який нещодавно побував в Аргентині. Присутні з увагою прослухали його розповідь про мистецьке й культурне життя цієї країни, про зустрічі з колами української інтелігенції, яка там проживає.

На вечері було дано великий концерт.

Учасники вечора тепло зустріли дорогих гостей, — словацьких письменників, які прибули в Київ на запрошення СПУ.

● Зниження цін на квитки в театрах України. Міністерство Культури видало наказ про зниження цін на квитки в театри республіки. Середня ціна квитка в театр буде тепер на 21 процент нижча від попередньої.

Встановлюється такі ціни на квитки в театри м. Києва: Академічний театр опери та балету імені Т. Г. Шевченка — від 3 до 20 карбованців. Академічний український драматичний театр імені Ів. Франка, драматичний театр імені Лесі Українки і театр музичної комедії — від 3 до 18 карбованців. У драматичних театрах Харкова і Львова ціна квитка не перевищуватиме 16 карбованців, в інших містах — 10-12 карбованців.

Значно знижено ціни на квитки в театрі юного глядача і театрі ляльок. У першому ціна квитка на денні спектаклі — від 2 до 4 карбованців, у другому — від 1 до 2 карбованців. Ціна квитків на спектаклі обласних пересувних театрів будуть: у містах — від 2 до 8 карбованців, у сільській місцевості — від 2 до 4 карбованців.

На денні спектаклі ціни на квитки в театрах знижуються на 25 процентів порівняно з новими цінами на вечірні спектаклі.

Директорам театрів надано право підвищувати ціни на квитки (до 25 процентів) на прем'єри спектаклів, бенефіси і гастрольні виступи відомих артистів.

Нові ціни на театральні квитки запроваджені з 15 жовтня цього року.

● Запорізький український драматичний театр свій 27-ий театральний сезон розпочав п'єсою Ів. Франка: "Украдене щастя" (постановка народного артиста В. Магара).

Склад театру поповнився в цьому сезоні молоддю — випускниками Київського та Харківського театральних інститутів.

З 15 жовтня при театрі почнуть працювати 6-місячні курси для підготовки керівників сільських драматургів.

● Виставка творів західного мистецтва. Велику роботу по пропаганді західного мистецтва провадить Дніпропетровський державний художній музей. Недавно тут організована виставка творів західного мистецтва. Виставляється живопис, скульптура й графіка видатних майстрів французького, італійського, фламандського та іспанського образотворчого мистецтва XVII-XIX століть.

У музеї виставлено близько 100 кращих творів мистців Західної Європи, що зберігаються в художньому фонді музею.

● П'ята наукова Шевченківська конференція відбулася в Києві 14-16 березня 1956-го року. Прочитано було й обмірковано 15 доповідей. А саме: Д-р Е. Кирилюк: Стан і завдання нашого шевченкознавства. Ф. Прийма: Шевченко і вільна російська преса. Д-р І. Айзеншток: Зміст наступного тому "Літературного Наследства" (нові матеріали про Шевченка). З. Кузьмина: Шевченко і Андрузький (братчик). О. Мазуркевич: Шевченко в оцінці І. Прижова. Ю. Івакин: Особливості сатири в поемі "Єретик". В. Кречотень: Особливості сатиричної тонізації в поемі "Сон". Л. Стеценко: Із спостережень над римою в ранній творчості Шевченка. І. Пільчук: Шевченківські традиції в сатирі Івана Франка. О. Засенко: Марко Черемшина про Шевченка. К. Корчаченко: П. Грабовський і Т. Шевченко. Т. Чорна: Коцюбинський і Т. Шевченко. Т. Комаринець: Роля народної творчості в поезії Шевченка. А. Незвідський: Російська критика про Т. Шевченка. В. Мартинов: Шевченко в перекладі Франка на німецьку мову. Є. Левенфіш: М. Микешин і Т. Шевченко. Є. Литовченко: Рисунок Т. Шевченка в альбомі А. С. Чернишевської.

Конференція була три дні. Виступали з докладами і в дискусіях учені з Києва, Одеси, Львова, Ленінграда, Петрозаводська й ін. міст.

Return Postage Guaranteed by
"FAITH AND CULTURE"
101 Cathedral Avenue
Winnipeg 4, Man., Canada